

Azərbaycan Respublikası Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin 2019-cu il üzrə hesabatı

Məşğulluq və işsizlik

2019-cu ilin noyabrın 1-i vəziyyətinə muzzla işləyənlərin sayı 1641,0 min nəfər, o cümlədən iqtisadiyyatın dövlət sektorunda 911,4 min nəfər, qeyri-dövlət sektorunda isə 729,6 min nəfər təşkil etmişdir. İqtisadiyyatın neft-qaz sektorunda 34,9 min nəfər, qeyri neft-qaz sektorunda isə 1606,1 min nəfər çalışmışdır.

Müəssisə və təşkilatlarda muzzla çalışan işçilərin 24,2%-i məhsul istehsalı, 75,8 %-i xidmət sahələrində çalışmışlar. Məhsul istehsalı sahələrində çalışanların 7,6%-i tikintidə, 7,5%-i emal sənayesində, 3,3%-i kənd təsərrüfatı, meşə təsərrüfatı və balıqçılıq sahələrində, 2,1%-i mədənçıxarma sənayesində, 1,9%-i su təchizatı, tullantıların təmizlənməsi və emalı, 1,8%-i elektrik enerjisi, qaz və buxar istehsalı, bölüşdürülməsi və təchizatı sahələrində məşğul olmuşdur.

Xidmət sahəsində işləyənlərin 20,3%-i təhsil, 17,8%-i ticarət; nəqliyyat vasitələrinin təmiri, 8,2%-i əhaliyə səhiyyə və sosial xidmətlərin göstərilməsi, 6,9%-i dövlət idarəetməsi və müdafiə; sosial təminat, 4,5%-i nəqliyyat və anbar təsərrüfatı, 4,2%-i inzibati və yardımçı xidmətlərin göstərilməsi, 3,4%-i peşə, elmi və texniki fəaliyyət, 3,3%-i istirahət, əyləncə və incəsənət, 1,7%-i informasiya və rabitə, 1,7%-i maliyyə və sığorta fəaliyyəti, 1,6%-i turistlərin yerləşdirilməsi və ictimai iaşə, 1,2%-i digər sahələrdə xidmətlərin göstərilməsi və 1,0%-i daşınmaz əmlakla əlaqədar əməliyyatlar sahələrində çalışmışlar.

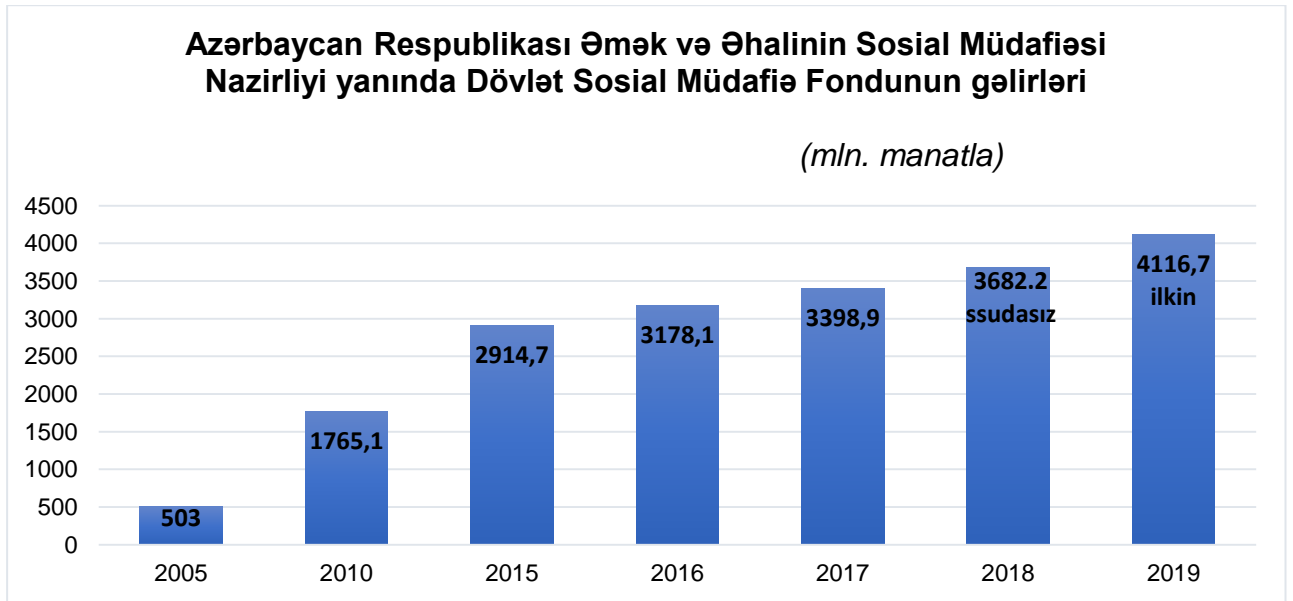
2020-ci il yanvar ayının 1-i vəziyyətinə məşğulluq xidməti orqanlarında ölkə üzrə qeydiyyatda olan işaxtaran və işsiz şəxslərin sayı 234895 nəfər olmuş, onlardan da 69680 nəfərini (30%-i) qadınlar təşkil etmişdir.

2. Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi yanında Dövlət Sosial Müdafiə Fondu

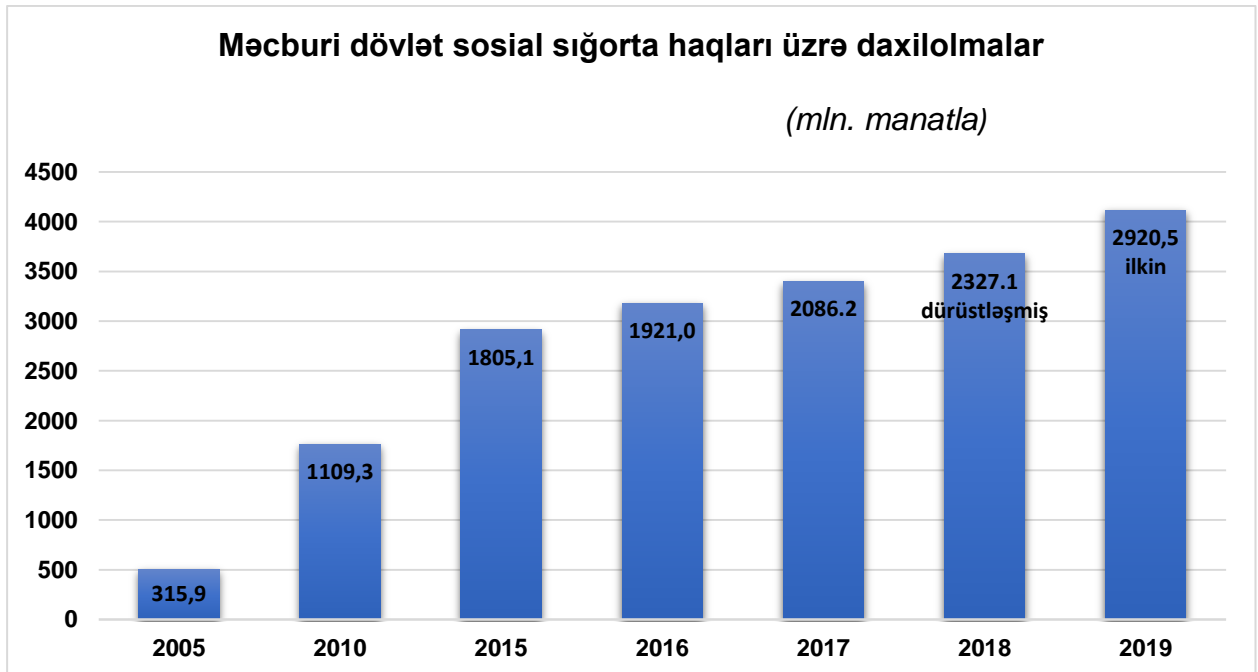
Fondun gəlir və xərcləri

Azərbaycan Respublikası Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi (bundan sonra - AR ƏƏSMN) yanında Dövlət Sosial Müdafiə Fondunun (bundan sonra -DSMF) gəlir və xərclərinin icrası, sığorta-pensiya sistemində beynəlxalq standartların və innovativ yanaşmaların tətbiqi, əmək pensiyaçılarına və əhalinin həssas təbəqələrinə pensiya və müavinətlərin vaxtında verilməsi və onların sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi tədbirləri 2019-cu ildə də davam etdirilmişdir.

2019-cu ildə DSMF-nin gəlirləri 2018-ci ilin hesabat rəqəmləri ilə (2018-ci ildə əhaliyə ödənişlərin maliyyələşdirilməsi ilə bağlı alınmış 70 milyon manat ssuda məbləği nəzərə alınmaqla) müqayisədə 364,5 mln. manat 9,7 % artaraq 4116,7 mln. manata yüksəlmişdir.

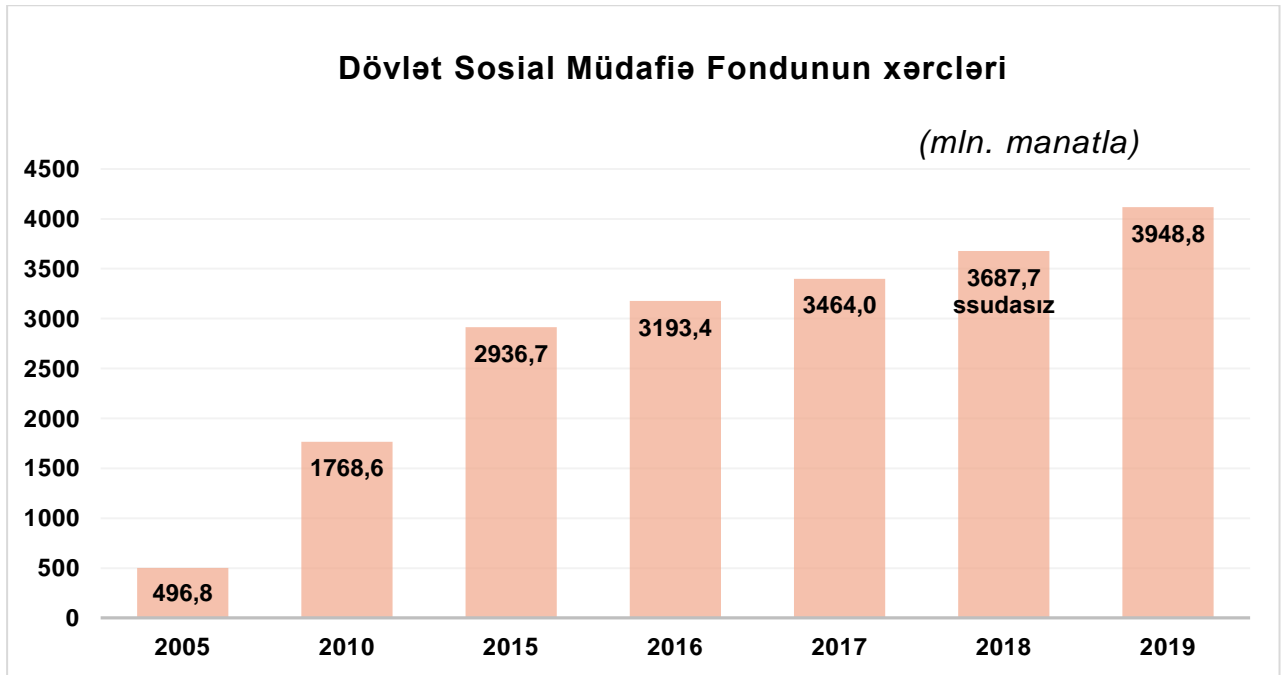
Məcburi dövlət sosial sığorta haqları üzrə daxilolmalar ötən ilə müqayisədə 25,5% və ya 593,38 mln. manat artaraq 2920,49 mln. manat təşkil etmiş, illik proqnoza 105,46% əməl olunmuşdur. Qeyri-büdcə sektoru üzrə sosial sığorta daxilolmalarındakı artım tendensiyası 2019-cu ildə də davam etmiş, qeyri-büdcə sektoru üzrə yığım 1881,88 mln. manata çataraq ötən illə müqayisədə 392,42 mln. manat (26,35%) çox olmaqla, illik proqnoz 112,36% (207,05 mln. manat çox) yerinə yetirilmişdir.

Hesabat dövründə DSMF-nin xərcləri 3948,8 mln. manat təşkil etmiş və bunun da 3845,78 mln. manatı və yaxud 97,39%-i əhaliyə verilən ödənişlərə yönəldilmişdir. Əmək pensiyaları ilə bağlı xərclər 3751,48 mln. manat, məcburi dövlət sosial sığorta haqları hesabına ödənilən müavinətlərin məbləği isə 94,30 mln. manat təşkil etmişdir. DSMF-nin daxilolmalarının artım səviyyəsi hər ay pensiya və müavinətlərin vaxtında maliyyələşdirilməsinə imkan vermişdir.

2019-cu il ərzində pensiya və müavinətlər üzrə məlumatların, eləcə də əlillik təyinatı üzrə məlumatların elektron sistemlərə işlənilməsi, elektronlaşdırmanın təmin edilməsi

əsassız pensiya, müavinət və əlillik təyinatının ləğv edilməsinə əsas yaratmışdır ki, nəticədə xərclər proqnozdan 180 mln manat aşağı olmuş, ilin ortasında 150 mln. manat, ilin sonunda isə 170 mln. manat, cəmi 320 mln. manat vəsait dövlət büdcəsinə qaytarılmışdır.

2019-cu ildə işsizlikdən sığortaya dair sığorta haqları üzrə cəmi mədaxil 105,4 milyon manat təşkil etmişdir. Dövlət Məşğulluq Xidmətinə 101,1 milyon manat köçürülmüşdür. İlin sonuna qalıq 4,3 mln. manat olmuşdur.

Vətəndaşların sosial sığorta sistemində aktiv iştiraka marağının artması fərdi uçot sistemində fərdi şəxsi hesabı olanların sayının çoxalmağa davam etməsinə səbəb olmuşdur. Belə ki, 2020-ci il 1 yanvar tarixinə DSMF-nin fərdi uçot sistemində qeydiyyatı alınan sığortaolunanların sayı ötən ilin həmin tarixə sayı (3 711 939 nəfər) ilə müqayisədə 222 882 nəfər və ya 6% artaraq 3 934 821 nəfərə çatmışdır.

“Sosial sığorta haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə “Azərbaycan Respublikasının 2018-ci il 30 noyabr tarixli 1360-VQD nömrəli Qanununun tətbiq edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 1997-ci il 7 aprel tarixli 568 nömrəli Fərmanında dəyişiklik edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2018-ci il 21 dekabr tarixli 421 nömrəli Fərmanına əsasən 2019-cu il 1 yanvar tarixindən məcburi dövlət sosial sığorta haqlarının hesablanmasına və ödənilməsinə nəzarət, məcburi dövlət sosial sığorta haqları üzrə hesabatın vaxtında təqdim edilməsinə, hesablanmış məcburi dövlət sosial sığorta haqlarının azaldılmasına və ya yayındırılmasına görə maliyyə sanksiyalarının tətbiqi Azərbaycan Respublikasının Vergilər Nazirliyinə həvalə olunmuşdur.

Bununla əlaqədar olaraq, “Sosial sığorta haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 18-ci maddəsinə əsasən məcburi dövlət sosial sığorta haqları və işsizlikdən sığorta haqları üzrə hesabatların mərkəzləşdirilmiş qaydada Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyinin “Avtomatlaşdırılmış Vergi İnformasiya Sistemi” ilə AR ƏƏSMN-nin “Mərkəzləşdirilmiş elektron informasiya sistemi”nə real vaxt rejimində ötürülməsi təmin edilmişdir.

Sığortaedənlər tərəfindən muzzdlu işlə əlaqədar ödəmə mənbəyindən tutulan vergi, məcburi dövlət sosial sığorta, işsizlikdən sığorta və icbari tibbi sığorta haqları barədə

hesabatların verilməsinin asanlaşdırılması məqsədi ilə Azərbaycan Respublikasının Vergilər Nazirliyi ilə birgə “Vahid hesabat forması” hazırlanmışdır.

Aparılan monitorinqlər əsasında məcburi dövlət sosial sığortası sahəsində 01.01.2006 – 01.01.2017-ci il dövründə sığortaedənlər tərəfindən təqdim olunmuş hesabatlarda sığortaolunanların məlumatları üzrə pozuntuların aradan qaldırılması, həmin dövr üçün sığortaedənlərin borclarının ödənilməsi nəticəsində yaranmış məbləğlərin sığortaolunanlar üzrə bölüşdürülməsinin təmin olunması, sığortaolunanlar üzrə B3 hesabatlarının AR ƏƏSMN-in Mərkəzləşdirilmiş elektron informasiya sisteminin “Sığorta” (Hesabat) altsisteminə daxil edilməsi, bu məqsədlə elektron hökumət portalı üzərindən sığortaolunanların məlumatlarında zəruri düzəliş aparmaq üçün sığortaedənlərə müvafiq funksionallığın verilməsi təmin olunmuşdur.

Sosial müavinətlər və təqaüdlər

2019-cu il üzrə respublika əhalisinin 4,9%-inə və ya 488,8 min nəfərinə (Naxçıvan Muxtar Respublikası üzrə məlumatlar daxil deyil) sosial müavinətlər ödənilmişdir ki, onlardan 400,3 min nəfəri (81,9%-i) aylıq və 88,5 min nəfəri (18,1%-i) birdəfəlik sosial müavinət alanlardır.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərman və Sərəncamlarına əsasən 291,6 min nəfərə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin təqaüdləri təyin olunaraq ödənilmişdir.

II Dünya müharibəsi iştirakçısı olan 370 nəfərin hər birinə 1000 manat və həlak olmuş döyüşçülərin həyat yoldaşı, ailə üzvü və digər yaxın qohumu olan 8570 nəfərin hər birinə 500 manat birdəfəlik ödənişlərin verilməsi təmin edilmişdir. 3 dekabr “Beynəlxalq əlilliyi olan şəxslər günü” ilə əlaqədar sağlamlıq imkanları məhdud olan 7500 uşağa birdəfəlik maddi yardım verilmişdir.

Qanunvericilikdə müharibə veteranlarına verilən kommunal xərclərə görə müavinət təqaüdlə əvəz olunduğu, 1-ci dərəcə əlilliyi olan şəxslərə və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlara qulluq edən şəxsə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin təqaüdü təsis edildiyi, əmək pensiyası alan 1-ci dərəcə əlilliyi olan şəxslərə təqaüd şamil edildiyi üçün sosial müavinət alanların sayı 2019-cu ildə keçən ilə müqayisədə 20,5 min nəfər azalmış, təqaüd alanların sayı isə 229 min nəfər artmış, bu məqsədlər üçün 793,9 mln. manat vəsait xərclənmişdir.

Qanunvericiliyə edilmiş dəyişikliklər nəticəsində müavinət və təqaüdlər müxtəlif məbləğlərdə orta hesabla 100%-dək artırılmışdır. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2019-cu il 15 aprel tarixli 643 nömrəli Fərmanına əsasən I dərəcə əlilliyi olan şəxslərə və ya sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək uşaqlara qulluq edən şəxslərə 2019-cu il aprelin 1-dən 50 manat məbləğində və Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2019-cu il 15 aprel tarixli 641 nömrəli Fərmanına əsasən müəyyən kateqoriyadan olan şəxslərin əmək pensiyasının sığorta hissəsinə əlavə əvəzinə 80 manat məbləğində Azərbaycan Respublikası Prezidentinin təqaüdləri təsis edilmişdir.

“Sosial müavinətlər haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə” 29 noyabr 2019-cu il tarixli 1703-VQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanununa əsasən 2020-ci il yanvarın 1-dən “Əmək pensiyaları haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 7-ci və 8-ci maddələri ilə müəyyən edilmiş yaş həddinə çatmış şəxslər əmək qabiliyyəti olmayan şəxslər hesab olunur və əmək pensiyası hüququ olmadıqda və işləmədikdə yaşa görə sosial müavinət almaq hüququna malik olurlar. Bu dəyişikliyə əsasən, “Sosial müavinətlər haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 4.0.1.4-cü və 4.0.1.5-ci maddələrində nəzərdə tutulan müavinətlərdən hər ikisini almaq hüququ olan uşaqlara 2020-ci il yanvarın 1-dən hər iki növ müavinət təyin ediləcəkdir.

Ünvanlı Dövlət Sosial Yardımı

Aztəminatlı ailələrin sosial müdafiəsi məqsədilə ünvanlı dövlət sosial yardımı proqramının icrası davam etdirilərək il ərzində bu məqsədlər üçün 160,4 mln. manat vəsait xərclənmişdir ki, bu da keçən ilə müqayisədə 56,4 mln. manat çoxdur. 2019-cu ilin sonuna ünvanlı dövlət sosial yardımı alan ailələrin sayı 72 min (ailə üzvlərinin sayı 296 min) olmuşdur ki, bu da ötən illə müqayisədə 29,2 min ailə və ya 68,3 % çoxdur. 2019-cü ilin sonuna ünvanlı dövlət sosial yardımının orta aylıq məbləği 209 manat təşkil etmişdir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2019-cü il 23 dekabr tarixli 1718 nömrəli Sərəncamına əsasən ünvanlı dövlət sosial yardımı alan ailələrin hər birinə Dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi günü və Yeni il bayramı münasibəti ilə 100 (yüz) manat məbləğində birdəfəlik maddi yardım ödənilmişdir ki, bu məqsədlə 7, 2 milyon manat vəsait xərclənmişdir.

Hesabat dövründə bu sahədə büdcə vəsaitlərinə 10,8 mln. manat (o cümlədən aztəminatlı ailələrə birdəfəlik yardım nəzərə alınmaqla) və ya 6,31% qənaət edilmişdir.

Ünvanlı dövlət sosial yardımının alınması üçün müraciət edilməsi, onun təyin olunması və verilməsində ünvanlılığın artırılması, vətəndaşlara daha keyfiyyətli, rahat və şəffaf xidmətlərin göstərilməsi, vətəndaş məmnunluğunun təmin edilməsi və sosial yardımın alınması üçün müraciət etmiş ailələrin özünüməşğulluq proqramına cəlb edilməsi istiqamətində normativ hüquqi tənzimləmənin formalaşdırılması məqsədilə hazırlanmış "Ünvanlı dövlət sosial yardımı haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə" qanun layihəsi aidiyyəti dövlət qurumları ilə razılaşdırılaraq ilin sonunda Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə təqdim edilmişdir.

"Sosial sığorta haqqında" Azərbaycan Respublikası qanununun 13.2-ci maddəsinə əsasən 2019-cu il 1 yanvar tarixindən mülkiyyətində olan kənd təsərrüfatına yararlı torpaqları istifadə edən torpaq pay mülkiyyətçiləri Azərbaycan Respublikasının Vergilər Nazirliyi tərəfindən təqdim edilmiş məlumatlar əsasında uçota alınır ki, aidiyyəti dövlət orqanları ilə birgə fəaliyyət nəticəsində 2019-cü ildə mülkiyyətində olan kənd təsərrüfatına yararlı torpaqları istifadə edən 14363 şəxs DSMF-də qeydiyyatda alınmışdır.

Hesabat dövründə Azərbaycan Respublikasının Vergilər Nazirliyi tərəfindən VÖEN əsasında uçota alınan sığortaedənlərin uçot məlumatlarının (ilkin uçot, düzəliş, ləğv olunma) onlayn vaxt rejimində AR ƏƏSMN-in "Mərkəzləşdirilmiş Elektron İnformasiya Sistemi"nə inteqrasiyası təmin edilmişdir.

Sosial Xidmət

Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyünün, müstəqilliyinin və konstitusiya quruluşunun müdafiəsi ilə əlaqədar əlil olmuş şəxs və şəhid ailəsi 2019-cü ildə 934 mənzil və ya fərdi evlə təmin olunmuşdur ki, bu da 2018-ci illə müqayisədə 308 vahid çox olmuşdur.

Növbədə olan imtiyazlı şəxslərdən 600 nəfəri 2019-cü ildə pulsuz avtomobillə təmin olunmuşdur ki, növbədə olanların sayı əhəmiyyətli səviyyədə azalaraq 2020-ci il 1 yanvar tarixinə 444 nəfər təşkil etmişdir.

20 Yanvar faciəsinin 29-cü ildönümü ilə əlaqədar 109 nəfər 20 Yanvar şəhid ailəsinin və 292 nəfər 20 Yanvar əlilinin hər birinə 60 manat məbləğində birdəfəlik maddi yardım verilmişdir. Çernobil AES-də baş vermiş qəzanın 33-cü ildönümü ilə əlaqədar olaraq, həmin qəzanın nəticələrinin aradan qaldırılması zamanı əlil olmuş 500 nəfərin hər birinə 50 manat məbləğində birdəfəlik maddi yardım verilmişdir.

İdman tədbirlərinin keçirilməsi və əlillərin beynəlxalq yarışlarda iştirakına şərait yaradılması məqsədi ilə Paralimpiya və Xüsusi Olimpiya Komitələrinə və BOCCIA Federasiyasına 1,5 mln. manat maliyyə vəsaiti ayrılmışdır.

Əlilliyi olan şəxslərə 4708 ədəd sanator-kurort yollayışı və 1366 ədəd istirahət mərkəzlərinə göndəriş verilmişdir. AR ƏƏSMN-in Əlillərin tibbi reabilitasiya və sosial-məişət problemlərinin həllinə köməklik göstərən Komissiyasının qərarı əsasında sosial müdafiəyə daha çox ehtiyacı olan 2783 nəfər əlilliyi olan şəxsə sosial-məişət problemlərinin həll edilməsi və 69 nəfər əlilliyi olan şəxsə respublika daxilində müalicə olunmasına köməklik göstərilməsi məqsədilə birdəfəlik maddi yardım göstərilmiş, Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin “Vətəndaşların respublikadan kənar müalicəyə göndərilməsi məsələləri üzrə Komissiyası”nın müvafiq rəyi əsasında 19 nəfər əlilin respublikadan kənar müalicəyə göndərilməsinə köməklik göstərilməsi barədə qərar qəbul olunmuşdur.

Hesabat dövründə DSMF-nin yerli orqanları tərəfindən əmək qabiliyyətli qohumları və ya qanuni nümayəndələri ilə eyni yaşayış sahəsində yaşamayan və sosial xidmətə ehtiyacı olan tənha ahıllara, ahıl ər-arvadlara, əlilliyi olan şəxslərə və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlara, xəstəliyin terminal (son) mərhələsində olan şəxslərə evdə (səyyar) sosial xidmətin göstərilməsi davam etdirilmişdir ki, 2020-ci il 1 yanvar tarixinə 1127 nəfər sosial işçi tərəfindən evdə sosial məişət xidməti göstərilənlərin sayı 9345 nəfər olmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2012-ci il 30 dekabr tarixli 330 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş “Sosial xidmət sahəsində dövlət sifarişlərinin bələdiyyələrə, fiziki və hüquqi şəxslərə, o cümlədən qeyri-hökumət təşkilatlarına verilməsi Qaydası”na əsasən sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlara sosial xidmətlərin müəyyən edilmiş prioritet istiqamətlər üzrə ixtisaslaşdırılmış qeyri-hökumət təşkilatları tərəfindən göstərilməsi üçün sosial sifarişlər elan edilmiş, 2019-cu ildə 73 qeyri-hökumət təşkilatı ilə 224 layihə üzrə müqavilə bağlanmışdır.

2020-ci il 1 yanvar tarixinə AR ƏƏSMN yanında DSMF-nin tabeliyində olan müəssisələrdə 976 nəfər tam dövlət təminatında olmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2019-cu il 15 yanvar tarixli 890 nömrəli Sərəncamının icrası olaraq AR ƏƏSMN-in sifarişi ilə 2019-cu il ərzində respublikanın müxtəlif regionlarında 300 ədəd fərdi yaşayış evinin tikintisinə başlanılmışdır ki, hazırda 116 ədəd fərdi yaşayış evinin tikintisi başa çatdırılaraq vətəndaşların istifadəsinə verilmişdir. Qarabağ müharibəsi əlilləri və şəhid ailələri üçün Bakı şəhəri, Nizami rayonu, Çobanzadə küçəsi 2399-cu məhəllə ünvanında inşa edilmiş 12 mərtəbəli 96 mənzilli yaşayış binasının tikintisi başa çatdırılaraq 24 dekabr 2019-cu il tarixində imtiyazlı kateqoriyadan olan şəxslərin istifadəsinə verilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 17 mart 2010-cu il tarixli 239 nömrəli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikası Dövlət Proqramının tərtibi, icrası, monitorinqi və qiymətləndirilməsi Qaydaları”nın 3.5-ci bəndinə əsasən AR ƏƏSMN tərəfindən bir çox yeni tikinti-təmir layihələrin həyata keçirilməsini nəzərdə tutan növbəti büdcə ili və sonrakı üç il üçün İnvestisiya Proqramı hazırlanmışdır.

Tikintisi planlaşdırılan yeni layihələr üçün torpaq sahələrinin ayrılması və müvafiq sənədlərin hazırlanması üzrə işlər davam etdirilir və tikinti aparılan obyektlərə texniki nəzarət həyata keçirilir.

Əhalinin məşğulluğunun təmin edilməsi, işaxtaran və işsiz vətəndaşların sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi məqsədilə 2019-cu il ərzində AR ƏƏSMN yanında Dövlət Məşğulluq Xidməti orqanları tərəfindən bir sıra məşğulluq tədbirləri uğurla həyata keçirilmişdir.

Məşğulluq xidməti orqanlarına hesabat dövründə cəmi 223 557 nəfər müraciət etmiş, onlardan 103028 nəfəri münasib işlə təmin edilmiş, 47599 nəfər haqqı ödənilən ictimai işlərə, 3168 nəfəri peşə hazırlığı kurslarına cəlb olunmuş, 1711 nəfərə işsizlikdən sığorta ödənişi təyin edilmişdir. 2018-ci il illə müqayisədə məşğulluq xidməti orqanlarına müraciət edənlərin və işlə təmin olunanların sayında artım müşahidə edilmişdir.

Göstəricinin adı	2018-cı il	2019-cu il	Nisbi müqayisə, %	Mütləq müqayisə, nəfər
Müraciət edənlərin sayı	119230	223557	87,5% artım	104327
İşsiz statusu alanların sayı	1985	143397	72,2 dəfə	141412
İşsizlikdən sığorta ödənişi təyin olunanların sayı	2449	1711	-30,1% azalma	-738
İşə düzələnlərin sayı	51774	103028	99,0% artım	97854
2019-cu ilin sonuna işsizlikdən sığorta ödənişi alanlar (ödəmələrin sayı)	1117	540	-51,7% azalma	-577
İctimai işə cəlb olunanların sayı	1022	47599	46,6 dəfə artım	46577

Dövlət Məşğulluq Xidməti orqanları tərəfindən 3168 nəfər (onlardan 92 nəfəri əlilliyi olan şəxs) dövlət regional peşə təhsili mərkəzlərində (Bakı, Göyçay, Naxçıvan) və peşə təhsili müəssisələrində peşə hazırlığı kurslarına cəlb olunaraq təlim keçmişdir.

“2019-2030-cu illər üçün Azərbaycan Respublikasının Məşğulluq Strategiyası”nın icrası olaraq cəzaçəkmə müəssisələrindən azad ediləcək şəxslərin məşğulluğunun təmin edilməsi məqsədi ilə birgə təsdiq olunmuş tədbirlər planı əsasında 122 nəfər məhkum şəxs hazırlıq kurslarına cəlb olunmuşdur.

Gənc nəslin məşğulluğunun təmin olunmasında peşəyönümünün mühüm əhəmiyyət kəsb etdiyi nəzərə alınaraq, şəhər və rayonlarda orta ümumtəhsil məktəblərinin şagirdlərinə və məşğulluq mərkəzlərinə müraciət edən işaxtaran və işsiz şəxslərə, ümumilikdə 134760 nəfərə düzgün peşə seçimi istiqamətində peşəyönümü məsləhəti verilmişdir.

Gənclərin əmək bazarına adaptasiyası istiqamətində peşəkarlığın yüksəldilməsi məqsədilə məşğulluq mərkəzlərinin 48 əməkdaşı təlimlərə cəlb olunmuşdur.

Almaniya Beynəlxalq Əməkdaşlıq Cəmiyyətinin “Cənubi Qafqazda Özəl Sektorun İnkişafı və Peşə Təhsili və Təlimi” regional proqramının dəstəyi ilə peşə təlimində modul tipli yanaşmanın tətbiqinə dair məşğulluq mərkəzlərinin əməkdaşları, dövlət regional peşə təhsili mərkəzlərinin, həmçinin Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyinin peşə təhsili müəssisələrinin müəllimləri cəlb edilməklə Qəbələ Peşə Məktəbində və Bakı şəhər Məşğulluq İdarəsində təlimlər keçirilmiş, təlim iştirakçılarında əlavə təhsil barədə sertifikatlar verilmişdir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin 7 aprel 2016-cı il tarixli 1941 nömrəli “Əhalinin özünüməşğulluğunun təmin olunması sahəsində əlavə tədbirlər haqqında” Sərəncamına əsasən əmək qabiliyyətli işsiz və işaxtaran şəxslərin müstəqil surətdə özünüməşğulluq istiqamətlənən genişmiqyaslı özünüməşğulluq proqramının icrasına başlanılmışdır. Özünüməşğulluq proqramının əhatə dairəsi 72% genişləndirilərək 10352 nəfər təlimlərə cəlb edilmişdir ki, onların əksəriyyətini sosial müdafiəyə xüsusi ehtiyacı olan və işə düzəlməkdə çətinlik çəkən şəxslər təşkil etmişdir. Şəffaflığın təmin edilməsi məqsədilə aktivləri (iri və xırda buynuzlu heyvan, arıçılıq üçün bal arısı və avadanlıq və s.) alan şəxslər haqqında məlumatlar və video paylaşımlar elektron portal vasitəsilə ictimaiyyətə açıqlanmışdır.

AR ƏƏSMN ilə Heydər Əliyev Fondunun “Regional İnkişaf” İctimai Birliyi arasında bağlanmış Anlaşma Memorandumuna əsasən respublikanın 32 rayonunda

özünüməşğulluğa cəlb olunmuş 250 ailənin intensiv bağçılıq sahəsində kiçik biznesə başlaması üçün müvafiq bağ sahələri salınmışdır.

Respublikanın 57 şəhər və rayonlarında əmək yarmarkaları təşkil olunmuşdur ki, bu yarmarkalarda 1816 müəssisə tərəfindən boş iş yerləri təqdim olunmuşdur. Əmək yarmarkalarında təklif olunan 19056 boş (vakant) iş yerlərinə 3950 nəfər işsiz vətəndaşa işə düzəlmək üçün göndəriş verilmiş, onlardan 3251 nəfəri işlə təmin edilmiş, 306 nəfər işsiz vətəndaş peşə hazırlığı kurslarına, 311 nəfər isə haqqı ödənilən ictimai işlərə cəlb olunmuşdur.

Bakı, Gəncə, Sumqayıt, Lənkəran şəhərlərində məzun və tələbələrin əmək bazarına səmərəli inteqrasiya olunması məqsədi ilə respublikanın 14 ali təhsil müəssisəsində “Karyerada ilk addım” devizi altında tədbirlər keçirilmişdir ki, bu tədbirlər nəticəsində 662 müəssisə tərəfindən 4263 boş (vakant) iş yerləri təqdim edilmişdir. Tədbirlər nəticəsində 82 nəfərə iş yerlərinə göndəriş verilmişdir, onlardan 23 nəfəri işlə təmin edilmiş, 1793 məzun və tələbənin şəxsi məlumatları müəssisələr tərəfindən qəbul edilmiş, 50 nəfər isə peşə hazırlığı və əlavə təhsil kurslarına cəlb edilmişdir.

Bakı, Sumqayıt, Naxçıvan, Gəncə və Mingeçevir şəhərlərində fəaliyyət göstərən “Əmək Birjalari” tərəfindən 1786 nəfər işsiz vətəndaş, o cümlədən 826 nəfər qadın, 793 nəfər gənc, 34 nəfər qaçqın və məcburi köçkün, 11 nəfər əlilliyi olan şəxs müvəqqəti xarakterli işlərlə təmin olunmuşdur.

Hesabat ilində məşğulluq orqanları, “BP” şirkəti və onun tərəfdaşları ilə əməkdaşlıq çərçivəsində icra olunan məşğulluq orqanlarında qeydiyyatda olan işaxtaran və işsiz şəxslər üçün “Əlilliyi olan şəxslərin məşğulluq qabiliyyətlərinin artırılması” layihəsi üzrə işlər davam etmişdir ki, layihə çərçivəsində Bakı şəhərində yaşayan 100 nəfər əlilliyi olan şəxs üçün ingilis dili, ümumi kompüter bacarıqları, sosial bacarıqlar, çağrı mərkəzi operatoru, logistika üzrə mütəxəssis və digər sahələr üzrə təlimlər keçirilmiş, işsiz vətəndaşlara psixoloji dəstək və məşğulluqlarının təmin olunması istiqamətində müvafiq məsləhət və tövsiyələr verilmişdir.

İnsan Alveri Qurbanlarına Yardım Mərkəzi tərəfindən məşğulluğunun təmin olunmasına köməklik göstərilməsi üçün göndərilən 21 nəfər ərazi məşğulluq mərkəzlərinə dəvət olunmuş, müvafiq qaydada qeydiyyatda alınmış, 2 nəfəri işlə təmin olunmuş, 3 nəfəri peşə hazırlığı kurslarına cəlb olunmuş, digərləri isə məşğulluğunun təmin olunması üçün nəzarətə götürülmüşlər.

BMT İnkişaf Proqramı ilə AR ƏƏSMN arasında icra olunan “Azərbaycanda İnnovasiyanın və Məşğulluğun İnkişafı” layihəsi çərçivəsində gənclərin əmək bazarına inteqrasiyasında SYSLAB (Yenilik və Məşğulluq üzrə Sistem Laboratoriyası) metodologiyasının tətbiqi davam etdirilmiş, 1000-dək gənc təlim kurslarına cəlb edilərək müasir üsullar, innovativ metodlar əsasında iş axtarışı bacarıqlarına yiyələnmişlər. Gənclərdən 75% bu bacarıqlardan faydalanaraq ayrı-ayrı müəssisələrdə münasib işlərlə təmin olunmuşlar. Layihə çərçivəsində Zaqatalada yeni SYSLAB mərkəzi yaradılmış, hesabat ilində fəaliyyətdə olan Gəncə və Zaqatalada gənclərin peşəkar inkişafı mərkəzlərində 85 nəfər gənc təlimlərdə iştirak etmişdir.

2017-ci ildən start verilmiş “Dövlət Məşğulluq Xidmətinin modernləşdirilməsində Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinə (ƏƏSMN) dəstək” Avropa Birliyinin Tvinning layihəsi 4 oktyabr 2019-cu il tarixində yekunlaşmışdır ki, layihə çərçivəsində Dövlət Məşğulluq Xidmətinin strukturu və fəaliyyət istiqamətlərinin təhlili əsasında iştirakçı ölkələrin təcrübəsi öyrənilmiş, yeni institusional çərçivə formalaşdırılmış, mövcud qanunvericilik bazasının təkmilləşdirilməsi nəticəsində elektron xidmətlərin hüquqi çərçivəsinə dair təkliflər, işsiz və işaxtaran şəxslərin qeydiyyatının və göstərilən xidmətlərin əlçatanlığının və şəffaflığının təmin edilməsi məqsədilə AR ƏƏSMN-in Mərkəzləşdirilmiş elektron informasiya sistemində “Məşğulluq” altsisteminin, həmçinin özünüməşğulluq proqramının təkmilləşdirilməsi və s. istiqamətlər üzrə təkliflər hazırlanmışdır.

VI. Sosial sahələr

1. Əmək münasibətləri və sosial müdafiə

Əhalinin məşğulluğu, demografiya, əmək miqrasiyası və peşə standartları üzrə qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi, normativ-hüquqi aktların layihələrinin hazırlanaraq tətbiq edilməsi, o cümlədən bu istiqamətlərdə dövlət və qeyri-dövlət sektorlarında metodiki izahat işlərinin aparılması üzrə işlər davam etdirilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin “Məşğulluq haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiqinə dair 2018-ci il 24 avqust tarixli 233 nömrəli Fərmanın icrası məqsədi ilə 19 normativ-hüquqi aktın layihəsi hazırlanmış, onlardan 15-i təsdiq olunmuş, 4 layihə isə aidiyyəti qurumlarla razılaşdırılaraq təsdiq edilməsi məqsədilə Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə təqdim edilmişdir. Ölkə Prezidentinin 2018-ci il 30 oktyabr tarixli 602 nömrəli Sərəncamının 3.1-ci bəndinin icrası olaraq “Məşğulluq Strategiyasının həyata keçirilməsinə dair 2020-2025-ci illər üzrə Tədbirlər Planı”nın layihəsi hazırlanmış, aidiyyəti qurumlarla razılaşdırılaraq Nazirlər Kabinetinə təqdim edilmişdir.

Əmək bazarının müxtəlif aspektləri üzrə proqnozların və təkliflərin hazırlanması məqsədilə ölkə Prezidentinin 04 iyul 2019-cu il tarixli Fərmanı ilə AR ƏƏSMN-in tabeliyində “Əmək Bazarı və Sosial Müdafiə Məsələləri üzrə Milli Observatoriya” publik hüquqi şəxs yaradılmış, Observatoriyanın nizamnaməsinin, strukturunun və işçilərinin say həddinin təsdiq edilməsi ilə bağlı qərar layihəsi aidiyyəti qurumlarla razılaşdırılaraq Nazirlər Kabinetinə təqdim edilmişdir.

Ölkə Prezidentinin 2018-ci il 5 sentyabr tarixli 258 nömrəli Fərmanın icrası olaraq əhalinin məşğulluğu ilə bağlı göstərilən xidmətlərin elektronlaşması məqsədi ilə Mərkəzləşdirilmiş elektron informasiya sistemində (MEİS) “Məşğulluq” altsistemi və “e-sosial” internet portalı yaradılmış və 2019-cu ildə istifadəyə verilmişdir. “Məşğulluq” altsisteminin istifadəyə verilməsi işəgötürənlərdən vakant iş yerləri barədə məlumatların dolğun şəkildə toplanmasına, vakansiyalara nəzarətin təmin edilməsinə geniş imkanlar yaratmış, bu sahəyə nəzarət perspektivlərini genişləndirmişdir. Bu altsistem məşğul şəxslərin reyestri, vakansiya bankı, işaxtaran və işsiz şəxslərin qeydiyyatı, məşğulluq proqramları, əlaqələndirmə komitələri, qeyri-formal məşğulluğa nəzarət komponentlərindən ibarət olmaqla işsiz və işaxtaran vətəndaşların əməyə olan qabiliyyəti əsasında sərbəst surətdə özünə fəaliyyət növü, peşə, məşğuliyyət və iş yeri seçmək hüququnu təmin etməyə imkan yaradacaqdır.

“Məşğulluq” altsistemi vasitəsilə özünüməşğulluq proqramlarında iştirak edən şəxslərin uçotu, onların hazırlıq dövrünün izlənməsi, biznes planlarının qiymətləndirilməsi, verilmiş əsas vəsaitlərin uçotu və onlara nəzarət edilməsi təmin edilir.

AR ƏƏSMN-in müvafiq qərarları ilə Nazirliyin yanında Dövlət Məşğulluq Xidmətinin tabeliyində publik hüquqi şəxs statusunda Bakı, Göyçay və Gəncə dövlət regional peşə təhsili mərkəzləri fəaliyyət göstərir ki, Gəncə Regional Peşə Təhsili Mərkəzi 2019-cu ildə yaradılmışdır.

AR ƏƏSMN ilə BMT-nin İnkişaf Proqramının birgə həyata keçirdiyi “Əhalinin sosial cəhətdən həssas qrupları üçün inklüziv və layiqli iş yerlərinin yaradılması” layihəsi çərçivəsində respublikanın 12 şəhər və rayonunda (Sumqayıt, Mingəçevir, Gəncə şəhərləri və Binəqədi, Sabunçu, Abşeron, Şamaxı, Göyçay, Bərdə, Zaqatala, Füzuli, Şəmkir rayonları) 525 əlilliyi olan şəxs təlim keçərək sertifikat almışdır ki, onlardan biznes planları müsbət qiymətləndirilənlərin aktivlərlə təmin ediləcəyi nəzərdə tutulur.

Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının İnkişaf Proqramı və Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Əhali Fondu arasında imzalanmış “Əlilliyi olan qadınların və Dağlıq Qarabağ müharibəsi veteranlarının hüquqlarının və rifahının təmin

edilməsi” birgə layihə çərçivəsində Masallı və Salyan rayonlarında 946 nəfər əliliyi olan qadın, qız və müharibə veteranı arasında ehtiyac və narahatlıqlarının ilkin qiymətləndirməsi üzrə sorğular keçirilmişdir.

Dünya Bankı ilə əməkdaşlıq çərçivəsində özünüməşğulluq proqramının genişləndirilməsi, birgə maliyyələşdirilməsi, tətbiqində yeni mexanizmlərin və alətlərin istifadəsi məqsədilə müvafiq ölkədaxili prosedurlara və Dünya Bankı ilə AR ƏƏSMN arasında danışıqlara başlanılmışdır. Ölkədə ixtisaslı işçi qüvvəsinin formalaşdırılması və rəqabətqabiliyyətliliyin artırılmasında, təhsilin məzmununun əmək bazarının tələblərinə uyğunlaşdırılmasında əhəmiyyətli vasitə hesab edilən peşə və kvalifikasiya standartlarının həyata keçirilməsi və normativ hüquqi bazasının yaradılması məqsədilə Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinin 2019-cu il 12 dekabr tarixli 474 nömrəli qərarı ilə “Peşə və kvalifikasiya standartının hazırlanması, yenidən hazırlanması, təsdiq edilməsi, qeydiyyatının aparılması və müddətinin uzadılması Qaydaları”, 2019-cu il 12 dekabr tarixli 475 nömrəli qərarı ilə “Bacarıqların inkişaf etdirilməsi üzrə sahə komissiyalarının yaradılması və əsasnaməsi” təsdiq edilmişdir. Hazırda sözügedən normativ hüquqi aktlara uyğun olaraq İşsizlikdən Sığorta Fondunun 2019-cu il büdcəsinin vəsaitləri hesabına əmək bazarında prioritet sahələr üzrə 300 peşə və kvalifikasiya standartının hazırlanması üzrə tenderdə qalib gəlmiş şirkət tərəfindən işlər aparılır.

Ölkədə əhalinin təkrar istehsalının və demoqrafik proseslərin intensivliyinin təmin edilməsi, doğulacaq uşaqlar arasında cins nisbətinin pozulmasının qarşısının alınması məqsədilə BMT-nin Əhali Fondunun dəstəyi ilə AR ƏƏSMN tərəfindən “Azərbaycanda doğulacaq uşağın cinsinin seçilməsinin qarşısının alınmasına dair 2019-2022-ci illər üçün Tədbirlər Planı”nın layihəsi hazırlanmış və müvafiq qaydada razılaşdırılaraq təsdiq edilmək üçün təqdim edilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2017-ci il 9 oktyabr tarixli 3287 nömrəli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikasında qeyri-formal məşğulluğun qarşısının alınmasına dair Tədbirlər Planı”nın icrası olaraq vergi və məcburi dövlət sosial sığorta haqqı ödənişlərindən yayınma məqsədilə əmək münasibətləri prosesində mülki-hüquqi münasibətlər formasından sui-istifadə hallarının qarşısının alınması üçün “Azərbaycan Respublikasının Əmək Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında”, “Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında”, “Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalər Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu layihələri, eləcə də işçilərin rəsmi məşğulluğa marağının artırılması məqsədilə ipoteka kreditlərinin verilməsində və digər sosial layihələrdə əmək stajının stimullaşdırıcı amil kimi nəzərə alınması üçün bir sıra fərman və qərar layihələri hazırlanmışdır ki, hazırda layihələrin razılaşdırılması üzrə işlər davam etdirilir.

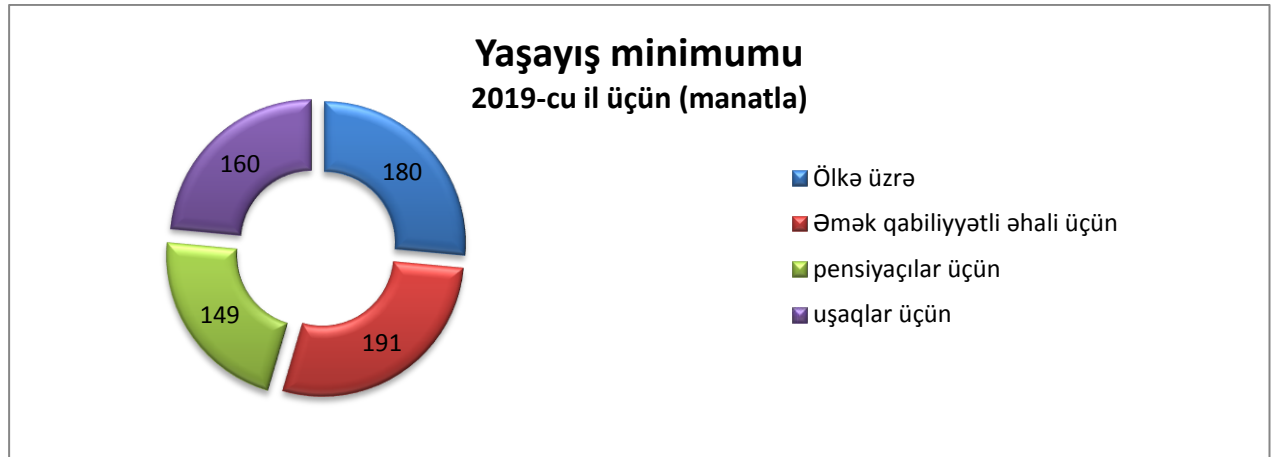
2019-cu il ərzində Dövlət Miqrasiya Xidməti tərəfindən AR ƏƏSMN-ə rəy verilməsi üçün 6941 müraciət daxil olmuşdur ki, onlardan ümumilikdə 4277 nəfər olmaqla 2122 nəfərə iş icazəsi verilməsi, 2155 nəfərin isə iş icazələrinin müddətlərinin uzadılması məqsədəuyğun hesab edilmiş, 2664 əcnəbiyə iş icazəsi verilməsi məqsədəuyğun hesab edilməmişdir. Müsbət rəy verilmiş əcnəbilərin əsasən mədənçıxarma, tikinti və emal sənayesi sahələrində işə cəlb olunması nəzərdə tutulmuşdur.

2020-ci il üçün əmək miqrasiyası kvotasının təsdiq edilməsi üçün layihə hazırlanmış və bu layihə əsasında Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2019-cu il 28 noyabr tarixli 704s nömrəli Sərəncamı ilə 2020-ci ilin əmək miqrasiyası kvotası 6740 nəfər təsdiq olunmuşdur.

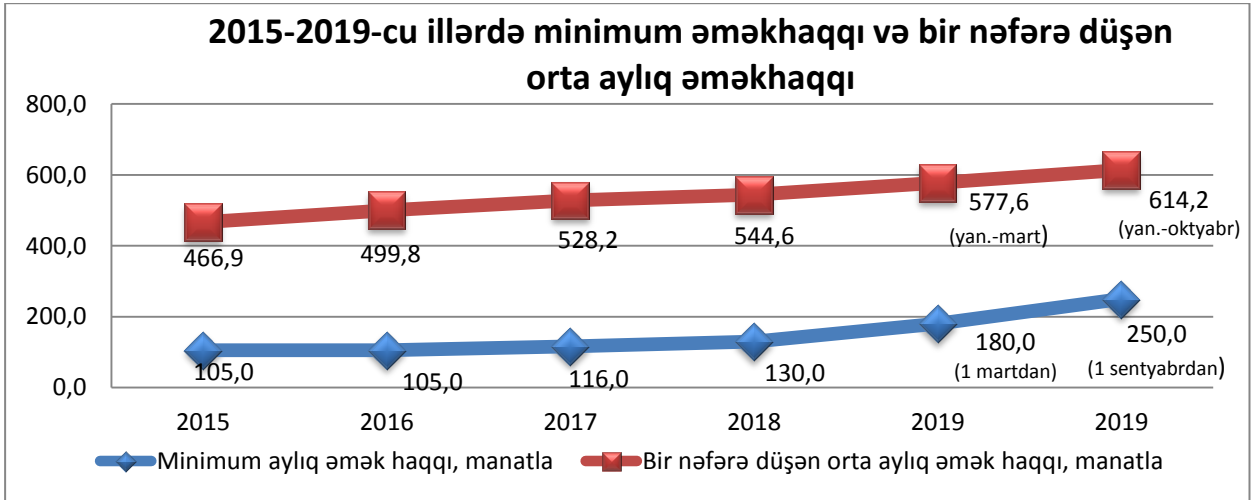
Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının əmək hüquqlarının qorunması, iqtisadi imkanlara uyğun olaraq işçilərin əmək haqlarının beynəlxalq normalara uyğun səviyyədə tənzimlənməsi, əmək haqlarının artırılması məqsədilə islahatların aparılması, işçilərin və onların ailələrinin maddi və sosial tələbatının ödənilməsi və layiqli həyat səviyyəsinin təmin edilməsi sosial müdafiə sisteminin xüsusi əhəmiyyət kəsb edən istiqamətlərindən biridir.

Hesabat dövründə əhalinin əməkhaqqı gəlirlərinin artırılması, o cümlədən minimum aylıq əməkhaqqının artırılmaqla yaşayış minimumuna çatdırılması, dövlət büdcəsindən maliyyələşdirilən sahələrdə çalışan işçilərin, həmçinin dövlət qulluqçularının (dövlət qulluğunun xüsusi növü də daxil olmaqla) əmək haqlarının artırılması istiqamətində mühüm işlər görülmüşdür ki, bu istiqamətdə iki mərhələdə uğurla həyata keçirilən sosial-iqtisadi islahatlara inqilabi islahatlar kimi dəyər verilmişdir.

“Azərbaycan Respublikasında 2019-cu il üçün yaşayış minimumu haqqında” 30 noyabr 2018-ci il tarixli 1352-VQ nömrəli Azərbaycan Respublikası Qanununa əsasən əhalinin əsas sosial-demoqrafik qrupları üzrə yaşayış minimumunun məbləği ölkə üzrə 180 manat, əmək qabiliyyətli əhali üçün 191 manat, pensiyaçılar üçün 149 manat, uşaqlar üçün 160 manat məbləğində müəyyən edilmişdir.

“Yaşayış minimumu haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun tələblərinə, eləcə də müvafiq dövlət proqramlarında və Baş Kollektiv Sazişlərdə qəbul edilmiş öhdəliklərə uyğun olaraq, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2019-cu il 8 fevral tarixli 937 nömrəli Sərəncamı ilə 1 mart 2019-cu il tarixindən minimum aylıq əməkhaqqının məbləği 38,5% artırılaraq, Azərbaycan Respublikasının müstəqilliyi dövründə ilk dəfə ölkə üzrə yaşayış minimumu məbləğinə -180 manata çatdırılmışdır. Bu Sərəncamın icrasını təmin etmək məqsədi ilə dövlət büdcəsindən maliyyələşdirilən sosial, elm, təhsil, səhiyyə, mədəniyyət, gənclər və idman, kənd təsərrüfatı, ekologiya və ətraf mühitin mühafizəsi, mənzil-kommunal, nəqliyyat və rabitə, meliorasiya, su təsərrüfatı və balıqçılıq sahələrində çalışan işçilərin əmək haqlarının artırılması ilə bağlı qərar layihəsi hazırlanmış və Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2019-cu il 28 fevral tarixli 68 nömrəli qərarı ilə bu sahələrdə çalışan, əməkhaqları Vahid Tarif Cədvəli əsasında ödənilən işçilərin aylıq tarif (vəzifə) maaşları əhəmiyyətli dərəcədə artırılmışdır. Minimum əmək haqlarının artırılması ilə əlaqədar dövlət büdcəsindən maliyyələşdirilən digər təşkilatlarda çalışan işçilərin aylıq vəzifə maaşları, əməkhaqları saathesabı ödənilən şəxslərin saathesabı ödəniş məbləğləri müvafiq qərar, sərəncam və fərman layihələri hazırlanaraq artırılmış, həm dövlət büdcəsindən, həm də özəl sektorda artırılmış əmək haqlarının ödənişi təmin edilmiş və bununla da birinci mərhələ olaraq aparılan əməkhaqqı islahatı uğurla başa çatdırılmışdır.

Birinci mərhələdə aparılan islahatın uğurla həyata keçirilməsi, xüsusilə islahat nəticəsində respublikada iş yerlərinin layiqlilik səviyyəsinin artması, məşğulluq səviyyəsinin yüksəlməsi, muzzla çalışan işçilərin sayının artması, özəl sektorda işəgötürənlər tərəfindən artan əməkhaqqı xərclərinin uğurla qarşılınması imkan yaratmışdır ki, bu istiqamətdə islahatlar davam etdirilsin. Bu məqsədlə “Minimum aylıq əməkhaqqının artırılması haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2019-cu il 18 iyun tarixli 1265 nömrəli Sərəncamına əsasən 2019-cu il 1 sentyabr tarixindən ölkə üzrə minimum aylıq əməkhaqqının məbləği 38,9% artırılaraq 250 manat müəyyən edilmişdir ki, hər ki islahat nəticəsində minimum əməkhaqqının məbləği 2019-cu ildə 92,3% artmışdır. İkinci mərhələdə minimum əməkhaqqının artımı ilə əlaqədar dövlət büdcəsindən maliyyələşən bütün sahələrdə çalışan ayrı-ayrı işçi kateqoriyalarının tarif (vəzifə) maaşlarının artırılması üçün müvafiq qərar, sərəncam və fərman layihələri hazırlanaraq qəbul edilmiş, həm dövlət büdcəsindən, həm də özəl sektorda çalışan işçilərin əməkhaqlarının artırılması təmin edilmişdir.

Birinci mərhələ islahatlardan fərqli olaraq, ikinci mərhələdə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2019-cu il 18 iyun tarixli 1268 nömrəli Sərəncamı ilə 2019-cu ilin 1 sentyabr tarixindən dövlət qulluqçularının aylıq vəzifə maaşlarının orta hesabla 50% artırılması, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin müvafiq qərarları ilə dövlət qulluğunun xüsusi növünə aid edilən dövlət orqanlarında qulluq keçən xüsusi rütbəsi olan əməkdaşlarının aylıq pul təminatı vəzifə maaşlarının orta hesabla 40%-i həcmində artırılması, eləcə də siyasi vəzifələrdə çalışanların vəzifə maaşlarının orta hesabla 50% artırılması və Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2019-cu il 6 sentyabr tarixli 395 və 396 nömrəli qərarları ilə dövlət ümumi təhsil və peşə təhsili müəssisələrində çalışan bilik və bacarıqlarının diaqnostik qiymətləndirilməsi aparılan müəllimlərin və digər idarəetmə və təlim fəaliyyəti ilə məşğul olan işçilərin aylıq vəzifə maaşlarının orta hesabla 20% artırılması təmin edilmişdir. Bununla da, ümumilikdə ölkə üzrə 1 milyon 350 min işçinin əməkhaqları əhəmiyyətli dərəcədə artmışdır. Aparılan islahatlar əsasən əməkhaqları aşağı olan işçilərin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsinə istiqamətləndirilmişdir ki, nəticədə 2019-cu il ərzində əməkhaqqının sosial ədalətli bölgüsünün əsas göstəricisi olan median əməkhaqqı 52% artmış, təhlillər aparılaraq MDB məkanında minimum əməkhaqqının alıcılıq qabiliyyəti üzrə ölkəmizin ikinci yerə qalxması müəyyən edilmişdir.

Minimum əməkhaqqının artırılması iş yerlərinin layiqlilik səviyyəsini yüksəltmiş, qeyri-rəsmi məşğulluğun aradan qaldırılmasında və əmək haqlarının ləqəlləşməsində mühüm rol oynamış və nəticədə “Əmək müqaviləsi bildirişləri” altsistemində əmək müqavilələrinin sayı 153 min artmışdır.

2019-cu ilin yanvar-noyabr aylarında ölkə əhalisinin nominal gəlirləri əvvəlki ilin eyni dövrünə nisbətən 7,4% artaraq 50845,1 milyon manat təşkil etmiş, əhalinin hər nəfərinə orta hesabla 5135,2 manatlıq gəlir düşmüşdür. 2019-cu ilin yanvar-oktyabr aylarında ölkə iqtisadiyyatında muzzla çalışan işçilərin orta aylıq nominal əməkhaqqı 2018-ci ilin müvafiq dövrünə nisbətən 13,7% artaraq 614,2 manat təşkil etmişdir. Əməkhaqqı neft-qaz sektorunda 3060,8 manat, qeyri neft-qaz sektorunda 559,0 manat təşkil etmişdir. Dövlət müəssisələrində çalışan işçilərin əməkhaqları 506,9 manat, özəl müəssisələrdə isə 751,6 manat olmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 1999-cu il 15 aprel tarixli 122 nömrəli Fərmanına və Azərbaycan Respublikasının Əmək Məcəlləsinin 221-ci maddəsinə uyğun olaraq respublikada Dövlət Əməyin Mühafizəsi Fondunun yaradılması üzrə işlər aparılmış və Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin “Dövlət Əməyin Mühafizəsi Fondunun yaradılması və Əsasnaməsinin təsdiq edilməsi haqqında” 2019-cu il 27 sentyabr tarixli 423 nömrəli qərarı ilə Dövlət Əməyin Mühafizəsi Fondu yaradılmışdır. Dövlət Əməyin Mühafizəsi Fondunun maliyyələşdirilməsi məqsədilə beynəlxalq təcrübə əsasında istehsalatda bədbəxt hadisələrdən icbari sığortanı həyata keçirən sığortaçıların (sığorta təşkilatlarının) könüllü ödəmələri əsas maliyyə mənbəyi olaraq seçilmişdir ki, “Əmək müqaviləsi bildirişləri” altsisteminin istehsalatda bədbəxt hadisələrdən icbari sığorta sistemində inteqrasiyası əsasında bu sığorta növü üzrə sığortanın əhatə dairəsi əhəmiyyətli dərəcədə genişlənərək icbari sığortası maksimum təmin olunacaqdır.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2018-ci il 23 noyabr tarixli 739 nömrəli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikasında dövlət qulluğunun inkişafına dair 2019-2025-ci illər üçün Strategiya”nın 2019-2025-ci illərdə icrası üzrə Fəaliyyət Planının 8.7.1-ci bəndinin icrası məqsədilə Avropa İttifaqının Tvinning aləti “Azərbaycan dövlət qulluğu sistemində islahatların davam etdirilməsinə dəstək Layihəsi” çərçivəsində Litva Dövlət Katibliyi, Litva Dövlət Qulluğu Departamenti və Avropa Sosial Fond Agentliyi ilə birgə “Dövlət qulluqçularının əməyinin ödənilməsi sistemi haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanunu layihəsi hazırlanmışdır ki, layihənin aidiyyəti dövlət orqanları ilə razılaşdırılması üzrə işlər davam etdirilir.

“Əlilliyi olan şəxslərin hüquqları haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2018-ci il 31 may tarixli 1153-VQ nömrəli Qanununun tətbiqi barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2018-ci il 18 iyul tarixli 213 nömrəli Fərmanının icrasını təmin etmək məqsədilə “Əlilliyi olan şəxslərin iş yerlərinin standartları”nın layihəsi hazırlanmış və Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2019-cu il 3 sentyabr tarixli 380 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmişdir.

Ölkə iqtisadiyyatı inkişaf etdikcə əmək qanunvericiliyinin Azərbaycan Respublikasının qoşulduğu beynəlxalq müqavilələrdən irəli gələn norma və qaydalara, bazar iqtisadiyyatının prinsiplərinə uyğunlaşdırılaraq təkmilləşdirilməsi zərurəti yaranır. Bu məqsədlə Azərbaycan Respublikasının qoşulduğu Beynəlxalq Əmək Təşkilatının Konvensiyalarından və Avropa Sosial Xartiyasından irəli gələn öhdəliklərlə bağlı əmək qanunvericiliyi sisteminin təkmilləşdirilməsini, qadınların əməyi qadağan olunan iş yerlərinin azaldılmasını, “Normativ hüquqi aktlar haqqında” Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyaya Qanununa əsasən qanunvericilikdə boşluqların, uyğunsuzluqların, normativ hüquqi aktdan sui-istifadə imkanının aradan qaldırılmasını və s. pozitiv yanaşmaları özündə ehtiva edən iri həcmli “Azərbaycan Respublikasının Əmək Məcəlləsində dəyişikliklər edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu layihəsi hazırlanmışdır ki, layihənin aidiyyəti dövlət orqanları ilə razılaşdırılması üzrə işlər davam etdirilir.

Hesabat dövründə ayrı-ayrı qanunlarda edilən dəyişikliklərlə əlaqədar olaraq qüvvədə olan Vahid Tarif-İxtisas Sorğu Kitabçalarında dəyişikliklər edilməsi barədə layihələr hazırlanmış və AR ƏƏSMN-in kollegiyalarında təsdiq edilərək Hüquqi Aktların Dövlət Reyestrinə daxil edilmək üçün Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyinə

təqdim edilmişdir. AR ƏƏSMN-in Kollegiyasının 2019-cu il 16 dekabr qərarı ilə “2020-ci ilin iş vaxtının norması” və “2020-ci ilin istehsalat təqvimi” təsdiq edilərək işəgötürənlərin istifadəsi üçün Nazirliyin saytında yerləşdirilmişdir

AR ƏƏSMN yanında Dövlət Əmək Müfəttişliyi Xidmətinin (DƏMX) vəzifəli şəxsləri tərəfindən vətəndaşlardan, müəssisə, idarə və təşkilatlardan və dövlət orqanlarından daxil olan müraciət və məktubların araşdırılaraq cavablandırılması, istehsalatda baş verən bədbəxt hadisələrin təhqiqatının aparılması təmin olunmuşdur.

Vətəndaşlardan daxil olmuş 8512 şikayət məzmunlu ərizə, eləcə də müəssisə, idarə və təşkilatlardan, dövlət orqanlarından daxil olmuş 2082 məktub araşdırılaraq müvafiq tədbir görülmüşdür. DƏMX vəzifəli şəxsləri tərəfindən 1744 vətəndaş qəbul edilmiş, onların ərizə, şikayət və sorğuları araşdırılaraq müvafiq tədbirlər həyata keçirilmişdir.

“Əmək müqaviləsi bildirişi” altsisteminin fəaliyyəti ilə bağlı dövlət orqanları, işəgötürənlər və vətəndaşlardan daxil olmuş 4240 sorğu cavablandırılmış və altsistemin fəaliyyəti ilə bağlı texniki yardımın göstərilməsi təmin olunmuşdur.

Araşdırmalar zamanı 625 halda işəgötürənlər tərəfindən əmək qanunvericiliyinin tələblərinin pozulması halı aşkar edilmişdir. Yol verilmiş inzibati xətalara görə DƏMX və məhkəmə orqanları tərəfindən vəzifəli və hüquqi şəxslər barəsində inzibati qərarlar qəbul edilərək 2094100 manat məbləğində cərimə tətbiq olunmuşdur ki, bu da 2018-ci ilə müqayisədə 791650 manat çoxdur. Yerlərdə planlı yoxlamalar aparılmadan cərimələrin sayının artması inzibatçılığın gücləndirilməsi və nəzarət tədbirlərdə şəffaflığın təmin edilməsi ilə bağlıdır. Tətbiq olunmuş cərimələrdən 877647 manatının dövlət büdcəsinə ödənilməsi təmin edilmişdir ki, bu da ötən ilə müqayisədə 589703 manat çoxdur.

ASAN Xidmətin Əmək Münasibətlərinin Monitorinqi Mərkəzi tərəfindən əmək müqaviləsi (kontraktı) hüquqi qüvvəyə minmədən işəgötürən tərəfindən fiziki şəxslərin hər hansı işlərin yerinə yetirilməsinə cəlb edilməsi ilə bağlı DƏMX-ə 45 fakt üzrə məlumat daxil olmuşdur. Bu məlumatlar əsasında 30 vəzifəli şəxs barəsində iş üzrə icraata başlanılmış və müvafiq qərar qəbul edilərək icra üçün Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyinin aidiyyəti İcra və Probasiya şöbələrinə göndərilmişdir. İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 192.1-ci maddəsinə əsasən təsdiqediciləri sənədlər məhkəmə orqanlarına göndərilməklə 34 hüquqi şəxs barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraata başlanılmışdır.

DƏMX tərəfindən görülmüş tədbirlərin nəticəsi olaraq vətəndaşlara ödənilməsi gecikdirilmiş 178714 manat vəsaitin, onlardan 95%-i əməkhaqqı, 3%-i sosial müavinətlər və kompensasiya, 2%-i zərərə görə ödənc olmaqla ödənilməsi təmin edilmişdir.

Araşdırmalar aparıldığı dövrdə qanunvericiliyin tələbləri pozulmaqla əmək müqavilələrinə xitam verilmiş 88 nəfərin işəgötürənlər tərəfindən əvvəlki işlərinə bərpa edilməsi, bu işçilər barəsində yol verilmiş qanun pozuntularının aradan qaldırılması təmin edilmişdir.

İstehsalatla əlaqəli sayılmış 247 bədbəxt hadisənin təhqiqatı aparılmış, 19-u qrup halında olan bu hadisələr nəticəsində 63 nəfər vəfat etmiş, 239 nəfər isə müxtəlif dərəcəli bədən xəsarəti almışdır. İstehsalatda baş vermiş bədbəxt hadisələrin təhqiqatı nəticəsində 302 nəfər zərərçəkmiş şəxsə “İZ” (istehsalat zədəsi) formalı aktın verilməsi təmin olunmuşdur.

İşəgötürənlər tərəfindən əməyin mühafizəsi qaydalarına əməl edilməməsinə, “İstehsalatda bədbəxt hadisələr və peşə xəstəlikləri nəticəsində peşə əmək qabiliyyətinin itirilməsi hallarından icbari sığorta haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa əsasən sığortaçı ilə icbari sığorta müqaviləsinin bağlanılmamasına və istehsalatda baş verən bədbəxt hadisələrin araşdırılması üçün hadisə baş verən gün DƏMX-nə məlumatın verilməməsinə görə 59 halda hüquq pozuntusu aşkar edilmiş və DƏMX-in vəzifəli şəxsləri və məhkəmə orqanları tərəfindən vəzifəli və hüquqi şəxslər barəsində inzibati qərarlar qəbul edilərək 133600 manat məbləğində cərimə tətbiq olunmuşdur.

Uşaq əməyinin qarşısının alınması və qanunauyğun formada tətbiq edilməməsi ilə əlaqədar hüquq mühafizə və digər orqanlardan daxil olmuş məlumatlar əsasında inzibati

tədbirlər gücləndirilmiş və nəticədə 2019-cu il ərzində 6 halda 15 yaşına çatmamış şəxsin işə cəlb edilməsi faktı aşkar edilərək vəzifəli şəxslərə AR İXM-nin 192.8-ci maddəsinə əsasən 8600 manat, 1 halda isə uşaqların həyatına, sağlamlığına və ya məənəviyyətinə təhlükə törədə bilən fəaliyyətə cəlb edilməsi faktı aşkar edilmiş və bu faktla əlaqədar vəzifəli şəxsə AR İXM-nin 192.9-cu maddəsinə əsasən 3000 (üç min) manat məbləğində inzibati cərimə tətbiq olunmuşdur.

İstehsalatda baş verən bədbəxt hadisələrin qarşısının alınması, əmək qanunvericiliyin təbliğ edilməsi və əməyin mühafizəsi məqsədi DƏMX tərəfindən il ərzində 60 maarifləndirici və qabaqalayıcı tədbir keçirilmişdir.

Beynəlxalq Maliyyə Korporasiyası (İFC) ilə əməkdaşlıq çərçivəsində 2019-cu ilin 8 may tarixində AR ƏƏSMN və Beynəlxalq Maliyyə Korporasiyası arasında DƏMX tərəfindən nəzarət mexanizmlərinin təkmilləşdirilməsi, DƏMX-in potensialının artırılması məqsədilə risk əsaslı yoxlamaların aparılması üçün müasir metodologiyalar və prosedurların işlənməsi, risklərin təhlili və qiymətləndirilməsi sahəsində Anlaşma Memorandumu imzalanmış və memorandumda uyğun olaraq "Müəssisələrdə risk səviyyəsinin müəyyən edilməsi qaydaları", "Qeyri-rəsmi məşğulluğun hədəflənməsi üçün risk meyarları", "Hədəflənmə alətinin tərtib edilməsinin tətbiqinə dair təlimat" və "Yoxlama suallarının siyahısı" (CHEKLİST) sənəd layihələri hazırlanmışdır.

2019-cu il ərzində aztəminatlı ailələrə ünvanlı dövlət sosial yardımının təyin edilməsi, çətin həyat şəraitində yaşayan şəxslərə (ailələrə) dövlət sosial xidmətinin göstərilməsi, sosial müavinətlərin, müxtəlif növ təqaüdlərin verilməsi və digər sosial təminat məsələləri ilə bağlı normativ hüquqi aktların layihələrinin hazırlanması, beynəlxalq təcrübə əsasında sosial təminat sisteminin təkmilləşdirilməsi istiqamətində müvafiq işlər görülmüşdür.

AR ƏƏSMN tərəfindən hazırlanmış proqnozlar əsasında "Azərbaycan Respublikasında 2019-cu il üçün ehtiyac meyarının həddi haqqında" Azərbaycan Respublikasının 2018-ci il 30 noyabr tarixli 1353-VQ nömrəli Qanunu ilə 2019-cu il üçün ehtiyac meyarının həddi 143 manat məbləğində müəyyən edilmişdir.

Verilmiş təkliflər əsasında ölmüş elan edilmiş hərbi qulluqçuların ailə üzvlərinin sosial müdafiəsinin əhatə dairəsinin dəqiqləşdirilməsi və genişləndirilməsi məqsədilə "Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyü uğrunda həlak olmuş, ölmüş və hərbi əməliyyatlarla əlaqədar xəbərsiz itkin düşdüynə görə ölmüş elan edilmiş hərbi qulluqçuların ailə üzvlərinin sosial müdafiəsinin yaxşılaşdırılması ilə bağlı əlavə tədbirlər haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2018-ci il 19 aprel tarixli 1 nömrəli Fərmanına dəyişikliklər edilməsi barədə" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2019-cu il 28 yanvar tarixli 489 nömrəli Fərmanı imzalanmışdır. Eləcə də, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin "Şəhid ailəsi üçün Azərbaycan Respublikası Prezidentinin təqaüdünün artırılması haqqında" 2019-cu il 30 yanvar tarixli 501 nömrəli Fərmanı ilə şəhid ailələri üçün Azərbaycan Respublikası Prezidentinin təqaüdünün məbləği fevral ayının 1-dən və "Əfqanıstanda sovet qoşunlarının tərkibində beynəlmiləl borcunu yerinə yetirərək həlak olan, itkin düşmüş və məhkəmə qaydasında ölmüş elan edilən hərbi qulluqçuların ailələri üçün Azərbaycan Respublikası Prezidentinin təqaüdünün artırılması haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2019-cu il 21 fevral tarixli 536 nömrəli Fərmanı ilə müvafiq kateqoriyadan olan ailələr üçün Azərbaycan Respublikası Prezidentinin təqaüdünün məbləği mart ayının 1-dən etibarən artırılaraq 300 manata çatdırılmışdır.

"Əhalinin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi sahəsində əlavə tədbirlər haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2019-cu il 25 fevral tarixli 992 nömrəli Sərəncamının icrası olaraq "Sosial müavinətlərin məbləğinin artırılması haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2013-cü il 29 avqust tarixli 973 nömrəli Fərmanında dəyişikliklər edilməsi barədə", "Beşdən çox uşağı olan qadınlara müavinətin məbləğinin müəyyən edilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2013-cü il 27 dekabr tarixli 72 nömrəli Fərmanında dəyişikliklər edilməsi barədə", "I dərəcə əlilliyi olan

şəxslərə və ya sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək uşaqlara qulluq edən və işləməyən şəxslərə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin təqaüdü”nün təsis edilməsi haqqında”, “Müharibə veteranlarına (müharibə əlilləri istisna olmaqla) kommunal, nəqliyyat və digər xidmətlərə görə sosial müavinət, habelə döyüşən ordunun tərkibində xidmət etmiş müharibə iştirakçılarının əmək pensiyasının sığorta hissəsinə əlavə əvəzinə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin təqaüdü”nün təsis edilməsi haqqında”, “Müharibə əlillərinə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin təqaüdünün təsis edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2008-ci il 9 sentyabr tarixli 823 nömrəli Fərmanında dəyişikliklər edilməsi barədə”, “Əlillik ümumi xəstəlik, hərbi xidmət dövründə xəstələnmə, əmək zədəsi və peşə xəstəliyi, hərbi əməliyyatlar keçirilən zonada olmaqla əlaqədar, Çernobil AES-də qəzanın ləğvi ilə əlaqədar səbəblərdən baş verdikdə I dərəcə əlilliyə görə sosial müavinət alanlara Azərbaycan Respublikası Prezidentinin təqaüdü”nün təsis edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2014-cü il 17 mart tarixli 128 nömrəli Fərmanında dəyişiklik edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı layihələri, “1941-1945-ci illər Böyük Vətən müharibəsi iştirakçılarına, İkinci Dünya müharibəsi dövründə Leningrad şəhərinin mühasirəsi zamanı şəhərin müəssisələrində, idarə və təşkilatlarında işləmiş və “Leningradın müdafiəsinə görə” medalı, “Leningrad mühasirəsində yaşayan” döş nişanı ilə təltif edilmiş şəxslərə (müharibə əlilləri istisna olmaqla) Azərbaycan Respublikası Prezidentinin təqaüdünün təsis edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2012-ci il 2 iyul tarixli 2320 nömrəli Sərəncamında dəyişiklik edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı layihəsi, “Sosial müavinətlər haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə” və “Əmək pensiyaları haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının Qanunlarının layihələri hazırlanmış və qüvvəyə minmişdir.

Əhalinin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi məqsədilə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2019-cu il 15 aprel tarixli Fərman və Sərəncamları ilə aprel ayının 1-dən etibarən əhalinin bir çox kateqoriyalarına təyin olunmuş sosial müavinətlərin məbləğləri əhəmiyyətli dərəcədə artırılmışdır. Belə ki, yaşa görə sosial müavinətin məbləği 73 manatdan 130 manata, əlilliyə görə müavinətin məbləği müvafiq olaraq I dərəcə əlilliyə görə 82 manatdan 150 manata, II dərəcə əlilliyə görə 61 manatdan 130 manata, III dərəcə əlilliyə görə 52 manatdan 110 manata, sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək uşaqlara müavinətin məbləği 82 manatdan 150 manata, ailə başçısını itirməyə görə müavinətin məbləği 68 manatdan 80 manata, valideynlərini itirmiş və valideyn himayəsindən məhrum olmuş uşaqların qəyyumlarına (himayəçilərinə) müavinətin məbləği 61 manatdan 100 manata, müddətli həqiqi hərbi xidmət qulluqçularının uşaqlarına müavinətin məbləği 68 manatdan 100 manata, beşdən çox uşağı olan qadınlara müavinətin məbləği hər uşaq üçün 33 manatdan 55 manata, uşağın anadan olmasına görə müavinətin məbləği 109 manatdan 200 manata, dəfn üçün ödənilən müavinətin məbləği 146 manatdan 300 manata çatdırılmışdır.

Eyni zamanda, bəzi kateqoriyadan olan şəxslər üçün Azərbaycan Respublikası Prezidentinin təqaüdlərinin məbləğləri artırılmış, bir sıra yeni təqaüdlər təsis edilmişdir. Təqaüdün məbləği müharibə əlilləri üçün I dərəcə əlilliyə görə 182 manatdan 250 manata, II dərəcə əlilliyə görə 158 manatdan 230 manata, III dərəcə əlilliyə görə 121 manatdan 210 manata, əlillik ümumi xəstəlik, hərbi xidmət dövründə xəstələnmə, əmək zədəsi və peşə xəstəliyi, hərbi əməliyyatlar keçirilən zonada olmaqla əlaqədar, Çernobil AES-də qəzanın ləğvi ilə əlaqədar səbəblərdən baş verdikdə I dərəcə əlilliyə görə sosial müavinət alanlar üçün 73 manatdan 100 manata (Sərəncama əsasən, təqaüd həmçinin əmək pensiyası almaq hüququ olan I dərəcə əlillərə şamil olunmuşdur), 1941–1945-ci illər Böyük Vətən müharibəsi iştirakçılarına, İkinci Dünya müharibəsi dövründə Leningrad şəhərinin mühasirəsi zamanı şəhərin müəssisələrində, idarə və təşkilatlarında işləmiş və “Leningradın müdafiəsinə görə” medalı, “Leningrad mühasirəsində yaşayan” döş nişanı ilə

təltif edilmiş şəxslər üçün (müharibə əlilləri istisna olmaqla) 121 manatdan 150 manata çatdırılmış, I dərəcə əlilliyi olan şəxslərə və sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək uşaqlara qulluq edənlərə 50 manat, müharibə veteranlarına 80 manat məbləğində Azərbaycan Respublikası Prezidentinin təqaüdləri təsis edilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi tərəfindən “Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyü uğrunda həlak olmuş, ölmüş və hərbi əməliyyatlarla əlaqədar xəbərsiz itkin düşdüyünə görə ölmüş elan edilmiş hərbi qulluqçuların və daxili işlər orqanları əməkdaşlarının ailə üzvlərinin sosial müdafiəsinin yaxşılaşdırılması ilə bağlı əlavə tədbirlər haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2018-ci il 19 aprel tarixli 1 nömrəli Fərmanının icrası ilə əlaqədar olaraq vərəsələrə 11 min manat birdəfəlik ödənişlər 2018-ci ilin oktyabr ayından etibarən verilməyə başlanılmışdır ki, hərbi qulluqçuların və daxili işlər orqanları əməkdaşlarının vərəsələrinə (12 min şəhidin 18 min vərəsəsinə) 11 min manatlıq birdəfəlik ödənişlərin verilməsi 98% təmin olunmuş, 300 nəfərə yaxın vərəsənin isə müəyyənləşdirilməsi və ödənişlərinin təmin edilməsi üzrə işlər davam etdirilir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2019-cu il 15 aprel tarixli 643 nömrəli Fərmanının 3.1.2-ci bəndinin icrası ilə bağlı “I dərəcə əlilliyi olan şəxslərə və ya sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək uşaqlara qulluq edən şəxslərə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin təqaüdü”nün ödənilməsi Qaydası” hazırlanmış və Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinin 2019-cu il 9 iyul tarixli 294 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmişdir.

Hesabat dövründə “Sosial müavinətlər haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının Qanunu layihəsi hazırlanmış və 2019-cu il 29 noyabr tarixində qəbul edilmişdir. “Azərbaycan Milli Qəhrəmanlarının adının əbədiləşdirilməsi və onların ailə üzvlərinin sosial müdafiəsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu layihəsi və digər aidiyyəti layihələr hazırlanmışdır. “Şəhid adının əbədiləşdirilməsi və şəhid ailələrinin sosial müdafiəsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu layihəsi Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Administrasiyasına təqdim olunmuşdur. “2020-2026-cı illərdə Azərbaycan Respublikasında sosial xidmətin inkişafına dair Milli Strategiya”nın layihəsi hazırlanmış, AR ƏƏSMN-in rəsmi saytında ictimai müzakirəyə çıxarılmışdır.

“Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi yanında Dövlət Sosial Müdafiə Fondunun nəzdində “Penitensiar müəsisələrdə cəza çəkməkdən azad edilmiş şəxslər üçün Sosial Adaptasiya Mərkəzi”nin strukturunun və işçilərinin say həddinin təsdiq edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin qərar layihəsi hazırlanmış və Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinin 2019-cu il 12 mart tarixli 87 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmişdir.

“Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi yanında Dövlət Sosial Müdafiə Fondunun nəzdində sosial xidmət müəsisələrinin yaradılması və istismarı ilə bağlı məsələlər haqqında” Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2017-ci il 12 aprel tarixli 147 nömrəli qərarında dəyişiklik edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin qərarı layihəsi hazırlanmış və Nazirlər Kabinetinin 2019-cu il 30 iyul tarixli 337 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmişdir.

“Əlilliyi olan şəxslərin hüquqları haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2018-ci il 31 may tarixli 1153-VQ nömrəli Qanununun tətbiqi barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2018-ci il 18 iyul tarixli 213 nömrəli Fərmanının 1.1.19-cu yarımbəndinin icrası olaraq “Yaşayış sahəsinə ehtiyacı olan şəxs qismində uçota alınmış əlilliyi olan şəxs vəfat etdiyi halda həmin uçotun onun ailə üzvləri üçün saxlanması Qaydası”nın layihəsi hazırlanmış və Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinin 2019-cu il 24 iyul tarixli 322 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmişdir.

“Azərbaycan Respublikası Mənzil Məcəlləsinin təsdiq edilməsi, qüvvəyə minməsi və bununla bağlı hüquqi tənzimləmə məsələləri haqqında” Azərbaycan Respublikası

Qanununun tətbiq edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2009-cu il 27 avqust tarixli 153 nömrəli Fərmanının 1.3.5, 1.3.7 və 1.3.8-ci yarımbəndlərinin icrası ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyi ilə birgə “Vətəndaşların yaşayış sahəsinə ehtiyacı olan qismində uçotunun aparılması Qaydası”, “Dövlət mənzil fondunun yaşayış sahələri ilə təmin edilmə məqsədləri üçün uçot norması” və “Yaşayış sahəsinin sosial kirayə müqaviləsinin birtipli forması”nın layihələri hazırlanmışdır.

“Publik hüquqi şəxslər haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2015-ci il 29 dekabr tarixli 97-VQ nömrəli Qanununun tətbiqi barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2016-cı il 3 fevral tarixli 759 nömrəli Fərmanının 1.2-ci bəndinin icrasını təmin etmək məqsədilə hazırlanmış “Dövlət və bələdiyyə tərəfindən yaradılan uşaq evləri sosial xidmət müəssisəsinin Nümunəvi Nizamnaməsi”nin və “Dövlət və bələdiyyə tərəfindən yaradılan ailə tipli kiçik qrup evinin Nümunəvi Nizamnaməsi”nin layihələri hazırlanmış, aidiyyəti dövlət qurumları ilə razılaşdırılaraq Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinə təqdim edilmişdir.

BMT-nin ixtisaslaşmış qurumları və orqanları ilə əməkdaşlıq çərçivəsində əhalinin həssas qruplarının sosial müdafiəsinin yaxşılaşdırılmasına xidmət edən tədbirlərin gücləndirilməsi və əhatə dairəsinin genişləndirilməsi məqsədilə 12 fevral 2019-cu il tarixində AR ƏƏSMN, BMTİP və BMT-nin Əhali Fondu tərəfindən birgə icrası nəzərdə tutulan “Əlilliyi olan qadınların və Dağlıq Qarabağ müharibəsi veteranlarının hüquqlarının və rifahının təmin olunması” proqramı və BMT-nin Əhali Fondu ilə birgə icra olunacaq “Bütün yaşlar üçün cəmiyyətin qurulması: fəal yaşlanma yolu ilə Azərbaycanda yaşlıların rifahının təşviq edilməsi” layihəsi imzalanmış və layihələrin icrasına başlanılmışdır. Layihənin məqsədi yaşlılar üçün dövlət tərəfindən ahillərə qayğının artırılması, onların maddi və mənəvi tələbatlarının ödənilməsi, layiqli həyat şəraitinin təmin edilməsi istiqamətlərində sosial və səhiyyə xidmətlərinə əlçatanlığın təmin edilməsi, o cümlədən yaşlıların sosial inklüzivliyini və inteqrasiyasını təmin etmək üçün müvafiq siyasi alətlərin uyğunlaşdırılmasına dəstəkdir.

AR ƏƏSMN ilə BMT-nin Uşaq Fondunun Azərbaycan Nümayəndəliyi arasında “Sosial Müdafiə və Uşaq müdafiəsi üzrə Birgə Fəaliyyət Planı”na əsasən 2018-2019-cu illər ərzində “İnteqrasiya edilmiş sosial xidmətlər modeli” pilot layihəsi həyata keçirilmişdir. Layihənin məqsədi uşaqlara və ailələrə göstərilən sosial xidmətlərin keyfiyyətinin artırılması, sosial xidmətlərə əlçatanlığın təmin olunması, uşaqların müdafiəsi üzrə göndəriş və yerli koordinasiya mexanizminin yaradılması, sosial xidmət sisteminin beynəlxalq norma və standartlara uyğun olaraq təkmilləşdirilməsidir.

Hesabat dövrü ərzində AR ƏƏSMN-in fəaliyyət istiqamətləri üzrə ümumilikdə 304 normativ hüquqi aktın layihəsi, o cümlədən 72 qanun layihəsi, 104 Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərman və sərəncam layihələri, 73 Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin qərar layihəsi, 55 AR ƏƏSMN-in Kollegiya qərarı layihəsi hazırlanmış, “Normativ hüquqi aktlar haqqında” Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyaya Qanununa uyğun olaraq məcburi hüquqi ekspertizadan keçirilmişdir.

Əhalinin məşğulluğu, əmək, sosial müdafiə və təminat sahələrində göstərilən xidmətlərin keyfiyyətinin yüksəldilməsi, habelə sosial müdafiə sahəsində idarəetmənin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı həyata keçirilən tədbirlərin davam etdirilməsi məqsədilə Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin “Sosial müdafiə sahəsində idarəetmənin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı əlavə tədbirlər haqqında” 2019-cu il 30 dekabr 912 nömrəli Fərmanı ilə AR ƏƏSMN-in yanında müvafiq dövlət orqanlarının əsasında Dövlət Məşğulluq Agentliyi, Dövlət Sosial Müdafiə Fondu, Dövlət Tibbi-Sosial Ekspertiza və Reabilitasiya Agentliyi və Sosial Xidmətlər Agentliyi publik hüquqi şəxsləri yaradılmışdır.

Yeni qəbul edilmiş “Əlilliyi olan şəxslərin hüquqları haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanunundan irəli gələn 20-ə yaxın qanunvericilik aktının layihəsi hazırlanmışdır ki, bu aktlar əlillik təyinatı sahəsində ünvanlılığın və sosial ədalətin təmin olunmasına və göstərilən xidmətlərin keyfiyyətinin artırılmasına istiqamətlənir. Bu

layihələrdən "Əlilliyin müəyyən olunması meyarları", "Əlilliyin qiymətləndirilməsi Qaydası", "Əlilliyin qiymətləndirilməsi məqsədi ilə tibbi-sosial ekspertiza müayinəsinə göndərişlərin verilməsi Qaydası", "Əlilliyi olan şəxslərin reyestrinin aparılması Qaydası", "İnfrastruktur obyektlərinin əlilliyi olan şəxslərin istifadəsi üçün ağılabatan uyğunlaşdırılması Qaydası" və digərləri müasir tələblərə, beynəlxalq və mövcud mütərəqqi təcrübəyə uyğun olaraq hazırlanmışdır ki, onların tətbiqi nəticəsində əlilliyin ünvanlığı, bərpası, qeydiyyatı, sosial təminatının təşkili, monitorinqi və s. fəaliyyətlər optimallaşdırılacaqdır.

Son illərdə sosial sahədə aparılan bir sıra islahatlar, xüsusən müxtəlif kateqoriyalar üzrə əlilliyə görə təyin edilən sosial müavinətlərin məbləğinin artırılması, I dərəcə əlilliyi olan şəxslərə və sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək uşaqlara qulluq edən şəxslərə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin təqaüdünün təsis edilməsi, müharibə səbəbi ilə əlilliyi olan şəxslərə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin təqaüdünün məbləğinin artırılması bu şəxslərin sosial müdafiəsini gücləndirməklə yanaşı, qanunsuz yolla əlilliyin əldə edilməsinə stimulları çoxaltmışdır. Əlillik səbəbləri üçün əsas sayılan hərbi-həkim komissiyalarının verdiyi şəhadətnamə və qərarların kağız daşıyıcılarda olması saxta sənədlərin düzəldilməsi, sənədlərin mətnində saxtakarlıq edilməklə ağırlaşdırma görüntüsünün yaradılması kimi neqativ halların baş verməsinə şərait yaratmışdır.

Bu kimi halların qarşısının alınması məqsədilə AR ƏƏSMN və aidiyyəti qurumlar tərəfindən aparılan araşdırmalar nəticəsində 3700 nəfərin əlillik təyinatı ləğv edilmiş, 117 nəfərin əlillik dərəcəsi aşağı salınmış və əlillik təyinatı ləğv edilmiş şəxslərə ödənilən aylıq pensiya, müavinət və təqaüdlər üzrə ödənişlər dayandırılmış, artıq ödənilmiş vəsaitin bərpası üzrə tədbir görülmüşdür. Nəticədə dövlət büdcəsinin vəsaitinə 18 milyon manata yaxın qənaət edilmişdir ki, bu istiqamətdə monitorinqlər davam etdirilir.

Müəyyən edilmiş saxtakarlıq faktları üzrə toplanmış materiallar hüquqi qiymət verilməsi məqsədilə Azərbaycan Respublikasının Baş Prokurorluğuna təqdim edilmişdir. Toplanmış material üzrə vəzifəli şəxslərin əməllərində vəzifə səlahiyyətlərindən sui-istifadə, vəzifə saxtakarlığı və etibardan sui-istifadə etmə və ya aldatma əlamətləri müəyyən edildiyindən bu faktlar üzrə Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 178.2.4 (dələduzluq), 308.1-ci (vəzifə səlahiyyətlərindən sui-istifadə) və 313 (vəzifə saxtakarlığı) maddələri ilə cinayət işləri başlanılmışdır.

Problemin aradan qaldırılması və göstərilən halların təkrarlanmaması üçün qabaqlayıcı tədbirlərin görülməsi məqsədilə "Hərbi-həkim ekspertizası və tibbi şəhadətləndirmə reyestrinin yaradılması haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı layihəsi hazırlanmış, aidiyyəti dövlət orqanları ilə razılaşdırılmış və Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə təqdim edilmişdir. Fərman Layihəsi hərbi-həkim komissiyaları tərəfindən rəsmiləşdirilən sənədlərin vahid elektron reyestrinin yaradılmasını nəzərdə tutur ki, elektron reyestrin əlilliyin təyinatı ilə bağlı digər sistemlərə inteqrasiyası və kağız daşıyıcılardan tam imtina olunması nəticəsində bu sahədə mövcud olan subyektivlik, saxtakarlıq faktları aradan qaldırılacaq, əlilliyin təyinatında sosial ədalət və ünvanlılıq prinsipləri təmin ediləcəkdir.

"Əlil təşkilatları ittifaqı" Qeyri-hökumət təşkilatı cəlb olunmaqla "Bina və qurğuların layihələndirilməsində əlilliyi olan şəxslər üçün zəruri həyat və fəaliyyət şəraitinin yaradılması Qaydaları" layihəsi hazırlanmışdır ki, layihədə bina və qurğuların inşası, təmiri, yenidən qurulması, bərpası məqsədilə tikinti layihələrində müyəssərliyin təmin edilməsi ilə bağlı dünya standartlarına uyğun normalar və memarlıq-planlaşdırma həllərinin, elementlərinin və layihə tədbirlərinin şərtləri müəyyən edilmişdir.

AR ƏƏSMN ilə "Bakı Metropoliteni" Qapalı Səhmdar Cəmiyyəti arasında metro infrastrukturunun əlilliyi olan şəxslər üçün müyəssərliyinin təmin edilməsi məqsədi ilə əməkdaşlıq haqqında Anlaşma Memorandumu imzalanmışdır ki, bununla bağlı birgə "Müyəssər Metro" layihəsi icra edilir. "Müyəssər Metro" layihəsi əlilliyi olan şəxslərin metrodan rahat və maneəsiz istifadəsini nəzərdə tutur.

Azərbaycan Respublikası BMT-nin "Əlilliyi olan şəxslərin hüquqları haqqında" Konvensiyasını ratifikasiya etməklə əlilliyi olan şəxslərə münasibətdə ayrı-seçkiliyə yol verilməməsi, əlilliyi olan şəxslərin xüsusiyyətlərinə hörmətlə yanaşılması, onların bəşəriyyətin bir hissəsi kimi qəbul olunması kimi öhdəlikləri ilə yanaşı, qanunvericilikdə əlilliyi olan şəxslərə münasibətdə şərəf və ləyaqəti alçaldıcı sözlərin ləğv edilməsi öhdəliyini də üzərinə götürmüşdür. Bu səbəbdən qanunvericilik aktlarında istifadə edilən "qüsür" sözünün "pozuntu", "kəkələmə" sözünün "qeyri-iradi nitq pozuntusu", "kar" sözünün "eşitmə qabiliyyəti məhdud", "kor" sözünün "görmə qabiliyyəti məhdud", "lal" sözünün "nitq qabiliyyəti məhdud" sözləri ilə və s. əvəz edilməsi təklif olunur. Bununla bağlı hazırlanmış layihə razılaşdırılaraq Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə təqdim olunacaqdır.

Əlilliyi olan şəxslər üçün turizm sahəsində müyəssərliyin təmin edilməsi, mehmanxana, ictimai-iaşə, əyləncə, sağlamlaşdırma, idman, tarixi-mədəniyyət və təbii qoruqlar, park və istirahət zonaları və digər təyinatlı obyektlərin infrastrukturunun əlilliyi olan şəxslərin müyəssərliyi üçün uyğunlaşdırılması məqsədilə AR ƏƏSMN tərəfindən hazırlanmış təkliflər Azərbaycan Respublikasının Dövlət Turizm Agentliyinə təqdim olunmuş və bununla bağlı müvafiq işlər aparılır.

AR ƏƏSMN tərəfindən işarət (jestika) dilinin dövlət tərəfindən rəsmi istifadə olunan dil kimi qəbul edilməsi üçün "Əlilliyi olan şəxslərin hüquqları haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə layihə hazırlanaraq ilk növbədə Təhsil Nazirliyinə təqdim olunmuşdur ki, layihənin razılaşdırılması üzrə işlər davam etdirilir.

Əlilliyi olan şəxslərin internet informasiya xidmətlərindən səmərəli şəkildə faydalanması və istifadəsi üçün bərabər şərtlərin və imkanların yaradılması məqsədilə Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2020-ci il 7 yanvar tarixli 1 nömrəli qərarı ilə "Dövlət orqanlarının internet informasiya ehtiyatlarının yaradılmasına və idarə edilməsinə dair Tələblər"ə dəyişiklik edilmişdir ki, bu dəyişikliyə əsasən "WCAG (Web Content Accessibility Guideline) 2.1" (Veb Məzmunun Əlçatanlığına dair Təlimat) beynəlxalq standartının 4 əsas prinsipi (informasiyanın əlçatanlığı, idarə edilə bilən olması, anlaşılın olması, etibarlılığı) rəhbər götürülərək əlilliyi olan şəxslərin dövlət orqanlarının internet informasiya ehtiyatlarından istifadə imkanları genişləndiriləcəkdir. Bu məqsədlərə uyğun olaraq AR ƏƏSMN-in veb sahifəsinin əlilliyi olan şəxslər üçün müyəssər olmasının təmin edilməsi məqsədilə xüsusi texniki imkan yaradılmışdır.

AR ƏƏSMN-in respublika ərazisində 14 bərpa-müalicə müəssisəsi, o cümlədən Protez-Ortopedik Bərpa Mərkəzi və Heydər Əliyev Fondu tərəfindən yaradılmış Xüsusi qayğıya ehtiyacı olan uşaqlar üçün reabilitasiya mərkəzi fəaliyyət göstərir ki, 2019-cu ildə bu müəssisələrdə 10457 nəfər (8101 nəfər stasionar, 2356 nəfər ambulator) reabilitasiya xidməti almışdır. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin tapşırığına uyğun olaraq, əlilliyi olan şəxslər və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlar üçün reabilitasiya infrastrukturunun təkmilləşdirilməsi və genişləndirilməsi istiqamətində fəaliyyətlər gücləndirilmişdir ki, bu məqsədlə 2019-cu il ərzində Mərdəkan Müalicə Pansionatı, Yevlax və Naftalan şəhər reabilitasiya mərkəzləri, Protez-Ortopedik Bərpa Mərkəzi əsaslı təmir və yenidənqurma işlərindən sonra istifadəyə verilmişdir. Sumqayıt şəhər Əlillərin regional Bərpa Mərkəzinin yeni binasının tikintisi üzrə işlər başa çatdırılmış, hazırda Mərkəzin istismara verilməsi üçün müvafiq sənədləşmə işləri aparılır. "Azərbaycan Respublikası regionlarının 2019–2023-cü illərdə sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı"na uyğun olaraq hesabat ilində ildə Şəmkir və Qəbələ rayonlarında uşaqlar üçün bərpa mərkəzlərinin tikintisinə başlanmış, 2020-ci ildə isə Quba, Masallı, Ağcabədi, Xaçmaz, Lənkəran rayonlarında uşaqlar üçün bərpa mərkəzlərinin tikintisinə başlanması planlaşdırılır.

2019-cu ildə Protez-Ortopedik Bərpa Mərkəzi və onun struktur bölmələri tərəfindən əlilliyi olan şəxslərə 2052 ədəd əlil arabası, 678 ədəd eşitmə aparatı, 1732 ədəd aşağı və yuxarı ətraf, habelə süd vəzi protezi, 1386 ədəd yuxarı və aşağı ətraf ortezi, 554 ədəd bel

və boyun nahiyəsi üçün korset, 2830 cüt protez ayaqqabı, 4192 cüt ortopedik ayaqqabı, 518 ədəd dördayaqlı dayaq vasitəsi, 1127 ədəd yara əleyhinə yastıq, 3203 cüt qoltuqaltı və dirsəkaltı ağac, 2693 ədəd əsa, 9395 ədəd digər reabilitasiya vasitələri verilmiş, 655 ədəd protez-ortopedik məmulat təmir olunmuşdur.

Xüsusi qayğıya ehtiyacı olan uşaqlara və digər şəxslərə göstərilən sosial xidmətlərin genişləndirilməsi məqsədilə sosial sifarişlər əsasında bir sıra əlavə tədbirlər həyata keçirilmişdir. Belə ki, günərzi qayğı mərkəzlərinin sayı 13-dən 70-ə, icma əsaslı sosial reabilitasiya mərkəzlərinin sayı 22-dən 58-ə, autizm və daun sindromlu uşaqlar üçün defektoloji və psixoloji yardım mərkəzlərinin sayı 1-dən 16-ya, eşitmə və nitq qabiliyyəti zəif olan sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlar üçün reabilitasiya və surdoloji xidmətlər mərkəzlərinin sayı 1-dən 6-ya, görmə imkanları məhdud uşaqlar üçün sosial reabilitasiya mərkəzlərinin sayı 1-dən 3-ə çatdırılmış, 10 ədəd valideynlərə dəstək göstərilməsi mərkəzi, 10 ədəd ahıllar üçün günərzi mərkəzi, 11 ədəd əlilliyi olan şəxslərə peşə-sosial reabilitasiya mərkəzi, 4 ədəd məişət zorakılığından zərər çəkmiş şəxslər üçün yardım mərkəzi, 3 ədəd insan alveri qurbanlarının reabilitasiya mərkəzi yaradılmışdır.

Protez-Ortopedik Bərpa Mərkəzi və onun struktur bölmələri tərəfindən 9682 nəfər əlilliyi olan şəxs (onlardan, 1069 nəfəri Qarabağ müharibəsi əlili) və sağlamlıq imkanları məhdud uşaq reabilitasiya vasitələri ilə təmin olunmuş, Mərkəzin Mürəkkəb protezləşdirmə stasionarlarında 745 nəfər stasionar müalicə almışdır.

2019-cu ildə dövlət səhiyyə müəssisələri tərəfindən rəsmiləşdirilmiş göndərişlər əsasında 27404 nəfər ilkin əlilliyi olan şəxs və sağlamlıq imkanları məhdud uşaq hesab edilmişdir ki, bu da keçən illə müqayisədə 22% çoxdur. Onlardan, 18609 nəfəri ilkin əlilliyi olan şəxs (keçən illə müqayisədə 10% çox), 8795 nəfəri ilkin sağlamlıq imkanları məhdud uşaq (keçən illə müqayisədə 59% çox) hesab edilmişlər.

İlkin əlilliyi olan şəxs hesab edilənlərdən I dərəcə üzrə şəxslərin sayı 3004 nəfər, II dərəcə üzrə 10378 nəfər, III dərəcə üzrə 5227 nəfər olmuşdur ki, bu da keçən illə müqayisədə müvafiq olaraq I dərəcə üzrə 37% çox, II dərəcə üzrə 7% az və III dərəcə üzrə isə 51% çox olmuşdur.

Hesabat dövründə "Əmək veterani" adının və vəsiqəsinin verilməsi ilə bağlı AR ƏƏSMN-ə 283 müraciət daxil olmuşdur ki, araşdırılma aparılaraq 189 nəfərə komissiya tərəfindən "Əmək veterani" vəsiqəsinin verilməsi barədə qərar qəbul edilmişdir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən dəstəklənən sosial siyasətin davamı olaraq əlilliyi olan şəxslərin yaradıcılıq potensialının aşkara çıxarılması və geniş miqyasda cəmiyyətə tanıtılması məqsədilə 1992-ci ildə BMT tərəfindən təsis edilmiş 3 dekabr "Beynəlxalq əlilliyi olan şəxslər günü" ilə əlaqədar olaraq, eləcə də "2019-cu ildə əlilliyi olan şəxslərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların sosial müdafiəsi və reabilitasiyası Proqramı"na uyğun olaraq muğam, mahnı, rəqs, instrumental ifaçılıq, bəstəkarlıq, poeziya, bədii qiraət üzrə Əlilliyi olan şəxslərin VIII Ümumrespublika Bədii Yaradıcılıq Baxış-müsabiqəsi keçirilmiş və qaliblərinin iştirakı ilə "Bərabərlik" adlı Qala konsert proqramı təqdim olunmuşdur. Müsabiqədə 341 nəfər iştirak etmişdir ki, onlardan münisiflər heyətinin qərarına əsasən 193 nəfəri baxış-müsabiqənin final mərhələsində iştirak etmək hüququ, 25 nəfəri isə baxış-müsabiqənin qalibi olmuşdur.

Hesabat dövründə AR ƏƏSMN-in fəaliyyət istiqamətləri üzrə beynəlxalq əlaqələrinin dinamik inkişafı təmin edilmiş və bu sahədə yaranan yeni imkanlardan səmərəli şəkildə istifadə olunmuşdur. Beynəlxalq Əmək Təşkilatının ratifikasiya olunmuş konvensiyaları və Avropa Sosial Xartiyasının ratifikasiya olunmuş maddələri ilə bağlı dövrü hesabatlar hazırlanaraq aidiyyəti üzrə təqdim edilmişdir. "BMT-nin insan hüquqları mexanizmləri üzrə qurumları ilə əməkdaşlığın səmərəliliyinin artırılması haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2018-ci il 20 sentyabr tarixli 504 nömrəli Sərəncamına uyğun olaraq BMT-nin "Əlilliyi olan şəxslərin hüquqları haqqında Konvensiyası"nın icrası ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının ikinci və üçüncü hesabatı hazırlanmış və BMT-nin Əlilliyi olan şəxslərin hüquqları üzrə Komitəsinə göndərilmişdir.

“BMT-nin Uşaq Fondunun Azərbaycana dair 2016-2020-ci illər üçün Ölkə Proqramı üzrə Fəaliyyət Planı” çərçivəsində BMT-nin Uşaq Fondu, Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi və Təhsil nazirlikləri arasında 2019-2020-ci illər üzrə Əməkdaşlıq Proqramı imzalanmışdır.

Azərbaycan Respublikasında əhali sakinliyinin inkişafı və demografiya sahəsində tədqiqatların aparılması, demografik proqnozların hazırlanması, mükəmməl proqnozlaşdırma metodologiyasının tətbiqi və milli kadr potensialının formalaşdırılması məqsədilə 2019-cu ilin 13 dekabr tarixində AR ƏƏSMN və BMT-nin Əhali Fondu arasında Niyət Protokolu və eyni zamanda, AR ƏƏSMN və BP Eksploreyşn (Kaspian Si) Limited arasında Anlaşma Memorandumu imzalanmışdır.

Beynəlxalq Əmək Təşkilatı (BƏT) ilə əməkdaşlıq çərçivəsində BƏT-in 100 illiyinin qeyd olunması ilə bağlı 2019-cu il ərzində AR ƏƏSMN tərəfindən BƏT-in Əməyin Gələcəyi təşəbbüsü üzrə Qlobal Komissiyanın hazırladığı hesabatın müzakirəsinə, ölkəmizin BƏT ilə əlaqələrinə və yüzilliyin digər aspektlərinə həsr olunmuş müxtəlif səpkili 5 tədbir təşkil olunmuşdur.

Əlilliyi olan şəxslərin sosial müdafiə tədbirlərinin (müavinət və pensiya) yeni əlillik meyarlarına uyğunlaşdırılması, reabilitasiyanın tibbi modelindən sosial modelinə keçidlə bağlı konsepsiya sənədinin hazırlanması üzrə texniki dəstəyin göstərilməsi ilə bağlı ilkin müzakirələr aparılır.

Asiya İnkişaf Bankı ilə əməkdaşlıq çərçivəsində Asiya İnkişaf Bankı tərəfindən "Dayanıqlı İnkişaf Məqsədlərinə nail olmaq üçün sosial müdafiə sahəsində Asiya İnkişaf Bankının dəstəyinin gücləndirilməsi" layihəsi çərçivəsində "Əmək pensiyalarının yığım hissəsi haqqında" və "Qeyri-dövlət pensiya fondları haqqında" qanun layihələrinin beynəlxalq ekspertizadan keçirilməsi və "Beynəlxalq təcrübəyə əsaslanaraq ünvanlı dövlət sosial yardım və sosial müavinətlər proqramlarının birləşdirilməsi" layihələri üzrə AR ƏƏSMN benefisiar qurum kimi müəyyən edilmiş və sözügedən layihələr icra olunmuşdur.

Ünvanlı dövlət sosial yardımın təyin olunmasının təkmilləşdirilməsi və gənclərin məşğulluğu sahəsində innovativ yanaşmalar istiqamətləri üzrə Asiya İnkişaf Bankı ilə müzakirələrə başlanılmışdır.

İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı ilə əməkdaşlıq çərçivəsində mənzil-qərargahı Bakı şəhərində olacaq İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının (İƏT) Əmək Mərkəzinin təsis olunması ilə bağlı tədbirlər davam etdirilmişdir.

MDB İcraiyə Komitəsi ilə əməkdaşlıq çərçivəsində 14 oktyabr 2019-cu il tarixində Bakı şəhərində MDB iştirakçı dövlətlərinin əmək, məşğulluq və əhalinin sosial müdafiəsi üzrə Məşvərət Şurasının XXXII iclası keçirilmişdir. İclas zamanı 2020-ci il üçün Məşvərət Şurasına sədrlik Azərbaycan Respublikasına keçmişdir.

Beynəlxalq əməkdaşlığın genişləndirilməsi məqsədilə 2019-cu il ərzində ölkəmizə xarici dövlətlərin əmək və sosial müdafiə nazirliklərinin yüksək səviyyəli nümayəndə heyətlərinin səfəri təşkil olunmuşdur. Belə ki, 23-24 may tarixlərində Rusiya Federasiyasının Əmək və Sosial Müdafiə naziri Maksim Topilinin rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti, 3-5 oktyabr tarixlərində Litva Respublikasının Sosial Təminat və Əmək naziri Linas Kukuraitisin rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti, 5-7 noyabr tarixlərində Bolqarıstan Respublikasının Əmək və Sosial Siyasət naziri Biser Petkovun rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti ölkəmizə səfər etmişlər və bu səfərlər zamanı birgə fəaliyyət istiqamətləri üzrə əməkdaşlıq haqqında sənədlər imzalanmışdır.

Azərbaycan Respublikası Hökuməti və Monteneqro Hökuməti arasında iqtisadi əməkdaşlıq üzrə Birgə Komissiyanın 2-ci iclası 2019-cu ilin 24-25 iyun tarixlərində Bakı şəhərində təşkil olunmuşdur. İclas çərçivəsində Azərbaycan-Monteneqro biznes forumu, eyni zamanda Monteneqronun Baş Naziri Duşko Markoviç və Monteneqronun İqtisadiyyat naziri Draqitsa Sekuliç ilə ikitərəfli görüşlər keçirilmişdir.

Qazanılmış müsbət təcrübə üzrə qarşılıqlı məlumat mübadiləsinin həyata keçirilməsi məqsədilə 8-9 oktyabr tarixlərində Azərbaycan Respublikası Əmək və Əhalinin

Sosial Müdafiəsi naziri cənab Sahil Babayevin başçılıq etdiyi nümayəndə heyəti İran İslam Respublikasının Tehran şəhərinə səfər etmişdir.

AR ƏƏSMN ilə xarici ölkələrin müvafiq qurumları arasında əlaqələrin genişləndirilməsi, əmək, məşğulluq və əhalinin sosial müdafiəsi sahəsində görülən tədbirlər və qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı təcrübə mübadiləsinin daha səmərəli formada təşkili məqsədilə müvafiq sənədlər hazırlanmışdır. Belə ki, AR ƏƏSMN ilə Rusiya Federasiyasının, Serbiya, İndoneziya, Makedoniya, Özbəkistan, Qırğız respublikalarının, Pakistan İslam Respublikasının, Rumıniya, Monteneqro dövlətlərinin, Səudiyyə Ərəbistanı və Mərakeş krallıqlarının analoji dövlət orqanı arasında əmək və sosial müdafiə, məşğulluq, əmək miqراسiyası, pensiya təminatı və sosial sığorta sahələri üzrə əməkdaşlıq barədə müvafiq saziş, protokol və anlaşma memorandumlarının layihələrinin hazırlanması üzrə işlər davam etdirilmişdir.

Elektron xidmətlərin genişləndirilməsi və innovasiyaların tətbiqi sahəsində AR ƏƏSMN-in fəaliyyət istiqamətləri üzrə geniş həcmli işlər həyata keçirilmişdir. “Əmək, məşğulluq, sosial müdafiə və sosial təminat sahələrində elektron xidmətlərin tətbiqinin genişləndirilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2018-ci il 05 sentyabr tarixli 258 nömrəli Fərmanı nəzərdə tutulan pensiya təyinatının avtomatlaşdırılması üzrə işlər aparılmış, 2019-cu ilin yanvar ayından etibarən yaşa görə əmək pensiyasının, mart ayından etibarən isə əlilliyə görə əmək pensiyasının təyin edilməsi avtomatlaşdırılaraq proaktiv qaydada həyata keçirilməsinə başlanılmışdır. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2019-cu il 15 aprel tarixli 634 nömrəli Fərmanı ilə AR ƏƏSMN-in “Mərkəzləşdirilmiş elektron informasiya sistemi haqqında Əsasnamə” və “e-sosial” internet portalı haqqında Əsasnamə” təsdiq edilmişdir.

Vətəndaşlara sosial müavinətlər sahəsində göstərilən xidmətlərin, o cümlədən əksər sosial müavinət və təqaüdlərin ödənilməsinin tam olaraq proaktiv qaydada “Sosial ödənişlər” altsistemi vasitəsilə həyata keçirilməsi təmin edilmiş, bununla da yerli orqanların iş yükü, eləcə də vətəndaşlardan daxil olan müraciətlərinin sayı azalmışdır. Proaktiv qaydada təyinatlar aparıldıqdan sonra vətəndaşlara bu barədə, həmçinin müavinəti hansı bankdan alacaqları barədə sms-məlumat göndərilir. Eyni zamanda təyinatlar barədə məlumat əldə edilməsi üçün 142 Çağrı mərkəzinin əməkdaşlarına texniki imkanlar yaradılmışdır ki, nəticədə vətəndaşlar Mərkəzə zəng etməklə ətraflı məlumat əldə edə bilir. Bütün təyinatlar barədə məlumatların vətəndaşların “e-sosial” internet portalındakı şəxsi kabinetlərində yerləşdirilməsi işi davam edir.

Ümumilikdə, 2019-cu ilin sonuna 21 sosial təminat növü (2 pensiya və 19 müavinət və təqaüd növü) üzrə elektron təyinat sistemləri istifadəyə verilmişdir. Avtomatlaşdırma tədbirləri illik təqribən 200 minədək təyinatın tam şəkildə, proaktiv qaydada, vətəndaşların hər hansı bir ünvana getmələrinə ehtiyac olmadan elektron şəkildə həyata keçirilməsinə imkan verir.

“Övladlığagötürmə sahəsində idarəetmənin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı tədbirlər haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 10 dekabr 2018-ci il tarixli 393 nömrəli Fərmanına əsasən “Valideyn himayəsindən məhrum olmuş uşaqlar və övladlığagötürmə” altsistemi 2019-cu il noyabrın 1-dən etibarən istifadəyə verilmişdir ki, altsistemdə “Övladlığagötürmə hüququnun yoxlanılması”, “İstəklərimə uyğun uşaq – yoxla”, “Ərizələrim” və “Müraciətlərim” modulları yaradılmışdır.

Fəaliyyətdə olan “e-sosial” internet portalı üzərindən “e-Arayış” xidməti də istifadəyə verilmişdir ki, əvvəl mövcud olan “İş yerinə dair e-arayış” və “Əlilliyə dair e-arayış” xidmətlərinə müavinət, təqaüd, pensiya, maddi yardım, dövlət tərəfindən avtomobilin, mənzillin verilməsi, şəhid vərəsəsi kimi birdəfəlik ödəmə, ünvanlı dövlət sosial yardımının təyinatı və ya ödənişi, fərdi şəxsi hesab, torpaq pay mülkiyyətçisi, şəxsin fərdi uçot sistemində qeydiyyatına alınması xidmətləri, həmçinin “Məşğulluq” altsistemindən “e-arayış” xidməti əlavə edilmişdir. Beləliklə, AR ƏƏSMN-in “e-Arayış” xidmətlərinin sayı 15-ə çatmışdır ki, 2020-ci ildə daha 15-dək e-arayış xidmətinin istifadəyə verilməsi

nəzərdə tutulur. “e-sosial” internet portalı üzərindən istifadəyə “e-arayış” xidmətləri portalın əhəmiyyətini getdikcə artırmışdır.

Ölkə Prezidenti İlham Əliyevin təşəbbüsü ilə hesabat ilinin əvvəlindən reallaşdırılan “İşsiz dostu” proqramı çərçivəsində 2019-cu il ərzində 38 min iş yeri üzrə 47 min işsiz və işaxtaran şəxsin haqqı ödənilən daimi və müvəqqəti ictimai işlərə cəlb edilməsi təmin edilmişdir. Bu sahədə ictimai açıqlığın təmin edilməsi üçün “İşsiz dostu” proqramı çərçivəsində işlə təmin olunan vətəndaşların siyahısı nazirliyin social.gov.az saytında yerləşdirilmişdir.

Özünüməşğulluq proqramları çərçivəsində aktivlərlə təmin edilmiş şəxslərin siyahısı “e-sosial” portalında yerləşdirilmişdir. Sayta daxil olmaqla hər bir şəxs bu proqram iştirakçılarının siyahısı ilə tanış ola bilər. Portal nazirliyin rəsmi saytına da inteqrasiya edilmişdir.

DOST Agentliyinin və iki DOST Mərkəzinin açılışı və fəaliyyətə başlaması ilə əlaqədar olaraq vətəndaşlara yüksək səviyyədə xidmətin göstərilməsi məqsədilə AR ƏƏSMN-in MEİS-nə daxil olan altsistemlərdən səmərəli istifadə edilməsi üçün agentlikdə və mərkəzlərdə çalışan əməkdaşların İKT təminatlarına və MEİS-in altsistemlərinə çıxış imkanları da təmin edilmişdir.

Modern və çevik idarəetmənin təmin edilməsi, dövlət orqanlarının fəaliyyətində şəffaflığın artırılması, elektron hökumətin inkişafı və rəqəmsal hökumətə keçid ilə bağlı əhəmiyyətli işlər görülmüş, AR ƏƏSMN-in məlumat bazalarında əmək, məşğulluq və sosial təminat sahələri üzrə toplanmış məlumatlardan səmərəli istifadə edilməsi üçün Daxili İşlər Nazirliyi, Təhsil Nazirliyi, Ədliyyə Nazirliyinin Elektron Məhkəmə Sistemi, İcbari Sığorta Bürosu, İcbari Tibbi Sığorta Agentliyi və s. dövlət qurumları ilə qarşılıqlı inteqrasiya prosesləri həyata keçirilmişdir.

AR ƏƏSMN-in MEİS-ə daxil olan elektron sistemlər bir sıra yerli və beynəlxalq təşkilatların mükafatlarına layiq görülmüşdür. Bakı şəhərində 2019-cu ilin may ayında Beynəlxalq Sosial Təminat Assosiasiyasının (BSTA) Avropa Regional Sosial Təminat Forumu keçirilmişdir ki, Forum çərçivəsində Avropa regionu üzrə “Yaxşı Təcrübə” müsabiqəsində 20 ölkədən təqdim edilmiş 76 sosial layihəni əhatə edən müsabiqənin yekunlarına əsasən AR ƏƏSMN tərəfindən müsabiqəyə təqdim edilən ünvanlı dövlət sosial yardımı (VEMTAS) və əlilliyin qiymətləndirilməsi (TSERAS) elektron sistemləri münşiflərin xüsusi rəyi ilə uğurlu təcrübə nümunələri kimi müsbət dəyərləndirilmiş və sertifikatlar verilməklə xüsusi mükafatlara layiq görülmüşdür.

Ümumdünya şəbəkəsinin milli seqmentinin inkişafına və ümumilikdə informasiya texnologiyaları bazarına dəstək üçün 2004-cü ildə təsis olunmuş NETTY tərəfindən dövlət, iqtisadiyyat və biznes, təhsil və elm, mədəniyyət və yaradıcılıq, informasiya və xəbərlər və s. nominasiyalarda qaliblər müəyyən edilərək mükafatlandırılır ki, 2019 Milli İnternet Mükafatının təltif olunma mərasimində AR ƏƏSMN-in tabeliyində olan DOST Agentliyinin ilk DOST mərkəzində istifadə edilən sosial təminat üzrə avtomatlaşdırılmış xidmətlər sistemi müsabiqədə “İlin İT hadisəsi” nominasiyasının qalibi olmuşdur.

Həyat səviyyəsinin təhlili və aktuar hesablamaların aparılması məqsədilə AR ƏƏSMN tərəfindən həyata keçirilən sosial siyasətlər istiqamətində qabaqcıl beynəlxalq təcrübə öyrənilmiş, bu istiqamətdə minimum pensiyanın, minimum əməkhaqqının, ehtiyac meyarının artırılması ilə əlaqədar yaranan maliyyə yükü hesablanmış, həyata keçirilən islahatların əhalinin gəlirinə təsiri ilə əlaqədar araşdırmalar həyata keçirilmişdir. MDB ölkələri üzrə təhsil, səhiyyə və sosial xərclərin dövlət büdcəsində payına dair, eləcə də, MDB ölkələrində yaşayış minimumu və ona ekvivalent hesab edilən göstəricilərin müqayisəsinə dair araşdırma aparılaraq müvafiq arayışlar hazırlanmışdır. Pensiyanın, əməkhaqqının minimum və orta aylıq məbləğləri ilə əlaqədar MDB ölkələrinin göstəriciləri Alıcılıq Qabiliyyəti Pariteti (AQP) əsasında təhlil edilmişdir.

“Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 06 dekabr 2016-cı il tarixli 1138 nömrəli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikasında neft və qaz sənayesinin (kimya

məhsulları daxil olmaqla) inkişafına dair Strateji Yol Xəritəsi” üzrə tərtib edilmiş Tədbirlər Planının 2.4.2.-ci “Sosial proqramların hazırlanması” tədbirinin icrası üzrə Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatları əsasında ev təsərrüfatlarının ölçüsünə görə ayda adambaşına düşən istehlak xərcləri, müxtəlif ölkələrdə kommunal xidmətlərin dəyəri barədə beynəlxalq təcrübə təhlil edilmiş, əhali tərəfindən istehlak edilən elektrik enerjisi və qazın qiymətlərinin artımının həssas əhali qruplarına təsiri ilə əlaqədar ehtiyac meyarının məbləği barədə qiymətləndirmə aparılmışdır. Təhlillər əsasında enerji daşıyıcılarının qiymət artımının daha çox mənfi təsir edəcəyi sosial qruplar müəyyən edilmişdir. Müəyyən edilən qruplar üçün sosial tariflərin və bu tariflərin büdcəyə təsir yükünün müəyyənləşdirilməsi istiqamətində sosial dəstək proqramlarının hazırlanması istiqamətində müvafiq təkliflər verilmişdir. Qeyd olunan tədbir üzrə təqdim olunmuş monitoring və qiymətləndirmə sualları müvafiq məlumatlarla əsaslandırılaraq yol xəritəsinin əsas icraçısı olan SOCAR-a təqdim edilmişdir.

Beynəlxalq reytinglərlə bağlı araşdırmalar aparılaraq Qlobal Rəqabətlik hesabatı, onun əsas və alt meyarları üzrə ölkəmizin dünya və MDB məkanında mövqeyi, əvvəlki hesabat ili ilə müqayisədə inkişaf dinamikası müəyyən edilmiş, müvafiq arayışlar, infoqrafiklər, pres reliz hazırlanmışdır. Paralel olaraq Qlobal İstedad Rəqabətliyi indeksi və İqtisadi Azadlıq hesabatı üzrə də təhlillər aparılaraq ölkəmizin mövqeyinə dair arayış tərtib edilmişdir.

Hesabat dövründə AR ƏƏSMN-in strukturuna daxil olan qurumlarda daxili nəzarət, audit tədbirləri və inventarlaşma tədbirləri həyata keçirilmişdir ki, bu tədbirlər nəticəsində 21,5 mln. manat vəsait itkisi aşkar olunmuş, onlardan 7,1 mln. manatı bərpa olunmuş, 14,4 mln. manatının tutularaq bərpa edilməsi üçün tədbirlər görülmüşdür. Bu hallarla bağlı 556 nəfər barəsində intizam tənbeh tədbiri görülmüş, cinayət tərkibi ehtimal olunan 28 xidməti araşdırma üzrə materiallar Azərbaycan Respublikasının Baş Prokurorluğuna təqdim olunmuşdur.

Hesabat dövründə AR ƏƏSMN-in fəaliyyət istiqamətləri üzrə ictimaiyyətin məlumatlandırılması üçün müvafiq işlər görülmüşdür ki, bu məqsədlə əmək, məşğulluq, sosial təminat, rehabilitasiya sahələrində aparılan islahatlara dair 878 press-reliz hazırlanmış, elektron və yazılı mediada 12 mindən çox məlumat paylanmış, 2400-dən çox videosujet və sosial çarxin yayımı təmin edilmişdir. Sosial şəbəkələrdə izləyicilərin sayı facebook üzrə 40 min, instagram üzrə 16 min, youtube üzrə isə 15 mindən çox artmışdır.

2019-cu il ərzində dövlət qulluğuna qəbul və inzibati vəzifələrin tutulması üçün ümumilikdə 8 müsahibə elanı (5 daxili, 2 ümumi, 1 müsabiqənin müsahibə mərhələsi) verilmişdir. Müsahibələrə ümumilikdə 463 vakant yer çıxarılmışdır. Vakansiyalara müraciət edənlərin sayı 3696 nəfər olmuşdur. 2019-cu il ərzində vakant vəzifələrə müraciət etmiş 1066 nəfər namizədlə müsahibə keçirilmişdir. Keçirilən müsahibələrdə 759 nəfər namizəd vakant vəzifənin tələblərinə uyğun hesab edilməmiş, 307 nəfər isə müsahibələrdə uğur qazanmışdır.

AR ƏƏSMN üzrə sənəd dövriyyəsinin həcmi 1 160 639 ədəd olmuşdur ki, onlardan daxil olan 619 247 ədəd (vətəndaş müraciəti 80% - 495 158 ədəd), xaric olan 541 392 ədəd təşkil etmişdir. Qəbulda olmuş vətəndaşların sayı 30663 nəfər təşkil etmişdir ki, onlardan 660 nəfəri (regionlarda 446 nəfəri) Azərbaycan Respublikası Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi naziri, 746 nəfəri nazir müavinləri, 117 nəfəri Aparat rəhbəri, 2913 nəfəri AR ƏƏSMN-in digər vəzifəli şəxsləri, 26227 nəfəri isə qəbul otağında dövlət qulluqçuları tərəfindən qəbul edilmişlər.

Pensiya təminatı

2019-cu il pensiyaçıların həm maddi rifahının yaxşılaşdırılması, həm də onlara rahat, əlçatan və şəffaf şəkildə pensiyaların təyinatı istiqamətində islahatların həyata keçirilməsi ilə əlamətdar olmuşdur.

Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin "Əmək pensiyalarının indeksləşdirilməsi haqqında" 2019-cu il 7 fevral tarixli 933 nömrəli Sərəncamına əsasən 2018-ci il ölkə üzrə orta aylıq nominal əməkhaqqının 3% illik artım tempinə uyğun olaraq, 2019-cu ilin 1 yanvar tarixinə əmək pensiyasının minimum məbləği, bütün növ əmək pensiyalarının sığorta hissəsi və fərdi uçot sistemində fərdi hesabların sığorta hissəsində qeydə alınmış pensiya kapitalı məbləğləri indeksləşdirilmiş, bununla əlaqədar olaraq pensiyaların məbləğləri artırılmışdır. Əmək pensiyalarının indeksləşdirilərək artırılması 1,2 mln. nəfər pensiyaçıya (onların 94%-inə) şamil olunmuş, 2019-cu ilin fevral ayının pensiyalarının ödənişi yanvar və fevral aylarındakı artımlar ilə birlikdə həyata keçirilmişdir.

Əmək pensiyalarının orta aylıq məbləği 2019-cu ilin 1 yanvar tarixinə olan 221 manatdan 2020-ci ilin 1 yanvar tarixinə 262 manata, o cümlədən müvafiq olaraq həmin tarixə yaşa görə əmək pensiyasının orta aylıq məbləği 249 manatdan 295 manata, əlilliyə görə əmək pensiyasının orta aylıq məbləği 185 manatdan 225 manata və ailə başçısını itirməyə görə əmək pensiyasının orta aylıq məbləği isə 175 manatdan 201 manata yüksəlmişdir. Pensiyaların orta aylıq məbləği ötən illə müqayisədə 15,1%, o cümlədən yaşa görə pensiyanın orta aylıq məbləği isə 15,0 % artmışdır.

AR ƏƏSMN-in Mərkəzləşdirilmiş elektron informasiya sisteminin "Sığorta" (Hesabat) altsistemindən alınan operativ məlumata əsasən 01.01.2020-ci il tarixə ölkədə 1 milyon 278 min nəfər və ya ölkə əhalisinin 12,8%-i əmək pensiyası alanlardır. Ölkə üzrə əmək pensiyaçıların 745530 nəfəri və ya 58,3%-i yaşa görə, 383304 nəfəri və ya 30,0%-i əlilliyə görə, 148923 nəfəri və ya 11,7%-i isə ailə başçısını itirməyə görə pensiya alır. Pensiyaçıların sayı ötən illə müqayisədə 21,7 min nəfər və ya 1,7 % azalmışdır.

Əmək pensiyaçıların sayı və pensiyanın orta aylıq məbləği barədə məlumat

Tarixlər	Yaşa görə	Orta aylıq	Əlilliyə görə	Orta aylıq	ABİ	Orta aylıq	Ümumi	Orta aylıq
31.12.2005	779472	29,49	266888	32,25	135315	26,51	1181675	29,78
31.12.2006	783371	40,98	275925	45,35	128730	32,56	1188026	41,09
31.12.2007	798052	60,11	285629	62,73	126430	43,48	1210111	58,99
31.12.2008	835844	99,39	301661	94,80	137633	76,37	1275138	95,82
31.12.2009	858659	104,36	311849	98,53	137924	80,11	1308432	100,41
31.12.2010	831122	117,58	324745	110,74	136288	89,20	1292155	112,86
31.12.2011	812771	160,10	331586	126,10	133239	101,00	1277596	145,11
31.12.2012	800547	168,54	338213	129,84	133376	109,15	1272136	152,03
31.12.2013	791263	187,82	349095	148,40	136695	126,16	1277053	170,45
31.12.2014	785068	192,38	365750	149,43	140064	130,00	1290882	173,44
31.12.2015	781238	197,62	374466	150,30	144242	140,4	1299946	177,64
31.12.2016	781957	213,81	383590	163,23	149682	153,43	1315229	192,19
31.12.2017	780756	230,70	390851	171,40	151272	163,10	1322879	205,50
31.12.2018	757397	250,80	391426	185,90	150638	175,90	1299461	222,57
31.12.2019	745530	295,00	383304	225,20	148923	201,10	1277757	262,00

Qeyd: Əmək pensiyaçıların sayı nəfərlə, pensiyanın orta aylıq məbləği manatla verilmişdir.

“Əmək pensiyaları haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununa 01.01.2019-cu il tarixdən edilmiş dəyişikliyə əsasən sığortaolunanların fərdi hesabının sığorta hissəsində 2018-ci ilin 1 iyul tarixinə qeydə alınmış pensiya kapitalı olduqda, yaşa, əlilliyə və ailə başçısını itirməyə görə əmək pensiyası təyin edilərkən, yaşa görə pensiya üzrə 2006-cı il yanvarın 1-dək olan sosial sığorta stajı 25 il, digər növlər üzrə isə həmin dövrdə əmək qabiliyyətli yaş dövrü üçün 4 ay nəzərə alınır. Qeyd edilən dəyişiklik 2019-cu ildə bütün növ pensiyalar üzrə 18527 nəfəri əhatə etmişdir ki, bu məqsədlə DSMF-nin büdcəsindən 2019-cu il ərzində 34,7 mln. manat əlavə vəsait xərclənmişdir.

Aparılmış islahatlar nəticəsində 2019-cu ildə ümumi əsaslarla pensiya yaşına çatan şəxslərin 80%-inə pensiya avtomatlaşdırılmış qaydada (vətəndaş heç bir yere getmədən və heç bir sənəd təqdim etmədən) təyin olunmuşdur. Əlilliyə görə pensiya 2019-cu ilin 1 mart tarixindən avtomatlaşdırılmış qaydada həyata keçirilir. 2019-cu il ərzində 14376 nəfərə (13310 nəfərə yaşa görə, 1066 nəfərə isə əlilliyə görə) elektron qaydada əmək pensiyası təyin edilmişdir.

2019-cu ilin əvvəlində əmək pensiyasının sığorta hissəsinin indeksləşməsi nəticəsində minimum pensiya 116 manatdan 119,76 manata qaldırılmışdır.

“Əmək pensiyaları haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununa 2019-cu ilin 1 mart tarixindən edilmiş dəyişikliyə əsasən əmək pensiyasının minimum məbləği 2019-cu ilin 1 mart tarixindən 41 manat artırılaraq 119 manatdan 160 manata çatdırılmışdır ki, qeyd edilən artım 233 000 pensiyaçını əhatə etmişdir. 2019-cu il 1 oktyabr tarixdən isə əmək pensiyasının minimum məbləği artırılaraq 160 manatdan 200 manata çatdırılmışdır ki, bu da öz növbəsində 660 min nəfərin pensiyasının artımı ilə nəticələnmişdir. Ümumilikdə, 2019-cu il ərzində əmək pensiyasının minimum məbləği 72% artmışdır.

Pensiyanın minimum məbləğinin artırılması ilə əlaqədar olaraq təhlillər əsasında müəyyən edilmişdir ki, 2019-cu ildə MDB məkanında minimum pensiyanın alıcılıq qabiliyyəti üzrə Azərbaycan Respublikası birinci yerə qalxır.

Dövlət qulluğunun xüsusi növündən pensiyaya çıxan şəxslərin pensiya təyinatının avtomatlaşdırılması üçün tələb olunan bir sıra məlumatlar digər orqanların məlumat bazasında olduğu üçün elektron sistemlərin inteqrasiyası əsasında pensiya təyinatının avtomatlaşdırılması işləri davam etdirilir.

Pensiya sisteminin idarə olunmasının beynəlxalq tələblərə uyğunlaşdırılması məqsədilə davamlı islahat olaraq, milli sığorta-pensiya sistemlərinin perspektiv qiymətləndirilməsi üçün Dünya Bankının beynəlxalq təcrübədə istifadə etdiyi “SİAD” (sosial insurance administrative diagnostic) simulyasiya aləti üzrə Dünya Bankı ilə AR ƏƏSMN arasında müzakirələr aparılmış və davam etdirilən əməkdaşlıq nəticəsində Dünya Bankının digər bir uzunmüddətli maliyyə proqnozlaşdırılması aləti olan PROST modelinin tətbiqi üzrə işlərin aparılması üçün qərar verilmişdir.

Azərbaycan Respublikasının pensiya sistemi üzrə Dünya Bankının PROST (Dünya Bankının Pensiya İslahatları Seçimləri Simulyasiya Aləti) modelindən istifadə olunmaqla uzunmüddətli maliyyə proqnozlarının verilməsi məqsədilə qarşılıqlı əməkdaşlıq davam etdirilmiş, PROST modelinin təhlili nəticələri təqdim olunmuş, modelin nəticələrinin dəqiqləşdirilməsi istiqamətində işlər davam etdirilmiş, ümumilikdə PROST modeli əsasında pensiya sisteminin uzunmüddətli proqnozlaşdırılması nəticələri Dünya Bankının ekspertləri tərəfindən müsbət qiymətləndirilmişdir.

“Əmək pensiyaları haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 19-cu maddəsinə əsasən ödənilən əmək pensiyalarının sığorta hissəsinə əlavələrin ləğv edilməsini və müəyyən kateqoriya şəxslər üçün Azərbaycan Respublikası Prezidenti tərəfindən müəyyən edilən təqaüdlərin birləşdirilməsini özündə ehtiva edən təkliflər hazırlanmışdır ki, bu təkliflər əsasında hazırlanmış layihələrin aidiyyəti dövlət orqanları ilə razılaşdırılması üzrə işlər davam edir.

“Əmək pensiyaları haqqında” Qanunun 20-ci maddəsinə əsasən pensiya əlavəsi alan şəxslərin əmək pensiyalarının indeksləşdirilməsi beynəlxalq təcrübə nəzərə alınmaqla

təhlil edilmiş, bu maddəyə əsasən pensiya əlavəsi alan şəxslərin siyahısı dəqiqləşdirilərək müəyyən xüsusiyyətlər üzrə (məsələn, dövlət qulluğunun ümumi və xüsusi növləri və s.) təsnifləşdirilmiş, həmin şəxslərin əməkhaqlarının məbləği, ödəməli olduqları və faktiki ödənilən məcburi dövlət sosial sığorta haqları arasındakı əlaqə öyrənilmişdir. Nəticədə, pensiya əlavəsi alan şəxslərə əmək pensiyası təyinatı zamanı məcburi dövlət sosial sığorta haqlarına müəyyən əmsalların tətbiq edilməsi ilə bağlı təkliflər hazırlanmışdır. Hazırda bu şəxslərin pensiyasının məbləğinə təsir edən amillərin qiymətləndirilməsi ilə bağlı işlər davam etdirilir. Qiymətləndirmə bitdikdən sonra “Əmək pensiyaları haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 20-ci maddəsinə dəyişiklik layihəsi və bununla bağlı əlavə layihələr hazırlanaraq aidiyyəti üzrə təqdim ediləcəkdir.

Aparılan monitorinqlər nəticəsində “Əmək pensiyaları haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 8-ci və 9-cu maddələri arasında pensiya təminatı sistemində tətbiq edilən güzəştlərin unifikasiyasına ehtiyac olduğu, eləcə də ümumi əsaslarla müqayisədə bu maddələr üzrə güzəştli şərtlərlə pensiya hüququ əldə edən şəxslər üzrə daha çox pensiya kapitalının tələb olunduğu müəyyən edilmişdir. “Əmək pensiyaları haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununda güzəştli pensiya hüququna əks olan şərtlərin mövcudluğu müəyyənləşdirilmişdir. Qeyd olunan uyğunsuzluğun aradan qaldırılması üçün Qanunun 8, 9 və 45-ci maddələri ilə bağlı təkliflər hazırlanmışdır.

“Əmək pensiyaları haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 20-ci maddəsinə əsasən qulluq stajına görə əlavə almaq hüququ olan şəxslərə münasibətdə ailə başçısını itirməyə görə vahid pensiya hüququnun formalaşdırılması və ümumi şərtlərlə ailə başçısını itirməyə görə pensiya hüququ ilə birləşdirilməsi istiqamətində hazırlanmış təkliflərin təkmilləşdirilməsi üzrə işlər davam etdirilir.

Sosial müdafiə sahəsində müəyyən edilmiş prioritetlərə uyğun olaraq AR ƏƏSMN-in Mərkəzləşdirilmiş elektron informasiya sistemində (MEİS) vətəndaşlara məxsus sosial sığorta nömrəsi onların FİN nömrəsi ilə əlaqələndirilmişdir. Nəticədə sığortaolunanlar “e-gov” və “e-sosial” internet portalında onlara münasibətdə ödənilmiş məcburi dövlət sosial sığorta haqları ilə bağlı məlumatları əldə edə bilirlər. Bununla əlaqədar olaraq sosial sığorta şəhadətnaməsinin fiziki olaraq çap edilməsi öz aktuallığını və əhəmiyyətini itirmişdir. Sosial sığorta şəhadətnaməsinin fiziki olaraq hazırlanması və vətəndaşlara çatdırılması əlavə maliyyə xərci və vaxt itkisinə səbəb olur ki, bu hallar aradan qaldırılacaqdır. Mövcud resurslardan səmərəli istifadənin təmin edilməsi və sərbəstləşən məbləğin vətəndaşların sosial müdafiəsinə yönləndirilməsi üçün “Dövlət sosial sığorta sistemində fərdi uçot haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun bir maddəsinin ləğv edilməsi təkliflərdə nəzərdə tutulur.

“Sosial sığorta haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun sosial sığorta haqlarının dərəcələri ilə bağlı Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyi tərəfindən hazırlanmış layihəyə birgə müzakirə edilmiş və son mövqə qarşı tərəfə təqdim edilmişdir.

Elektron pensiya təyinatı sisteminin əhatə dairəsinin daha da genişləndirilməsi, xüsusi şərtlərlə pensiya təyinatının bu sistemə daxil edilməsi məqsədilə “Təminat xərcliyinin hesablanması, hərbi xidmət müddəti və təminat xərcliyi barədə məlumatların təqdim olunması Qaydaları”nın təsdiq edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2007-ci il 27 avqust tarixli 135 nömrəli Qərarında dəyişikliklər edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin qərar layihəsi hazırlanmışdır. Qərar layihəsinin dövlət qulluğunun xüsusi növünə aid edilən aidiyyəti dövlət orqanları ilə razılaşdırılması üzrə işlər davam etdirilir ki, layihə bu qurumlarla razılaşdırıldıqdan sonra Nazirlər Kabinetinə təqdim ediləcəkdir.

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 1998-ci il 15 sentyabr tarixli 189 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş “Məcburi dövlət sosial sığortası üzrə ödəmələrin və əmək qabiliyyətini müvəqqəti itirmiş işçilərə sığortaedənin vəsaiti hesabına ödənilən müavinətin hesablanması və ödənilməsi haqqında Əsasnamə”nin təkmilləşdirilməsi üçün təhlillər

aparılmış və təkmilləşdirilmə ilə bağlı təkliflər hazırlanmış, bununla bağlı hazırlanmış layihənin razılaşdırılması işləri davam etdirilir.

Qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi ilə əlaqədar olaraq pensiya təminatı sahəsində AR ƏƏSMN tərəfindən qəbul edilmiş normativ hüquqi aktlarda müvafiq dəyişikliklərin edilməsi barədə layihələr hazırlanmış və AR ƏƏSMN-in kollegiyalarında təsdiq edilərək Hüquqi Aktların Dövlət Reyestrinə daxil edilmək üçün Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyinə təqdim edilmişdir.

“Əmək pensiyaları haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının 2018-ci il 30 noyabr tarixli 1362-VQD nömrəli Qanununa əsasən 2019-cu il 1 yanvar tarixindən etibarən sığortaolunanların əmək pensiyasının avtomatlaşdırılmış qaydada təyin edilməsi təmin edilir. Bu zaman, sığortaolunanın fərdi hesabının sığorta hissəsində 1 yanvar 2006-cı il tarixindən 2018-ci ilin 1 iyul tarixinədək qeydə alınmış pensiya kapitalı olduqda, ona 2006-cı il 1 yanvar tarixində sosial sığorta stajı 25 il hesablanmaqla əmək pensiyası təyin edilir. 2019-cu ilin yanvar-sentyabr aylarında bu kateqoriyadan olan pensiyaların 78%-i avtomatlaşdırılmış qaydada təyin edilmişdir. 2019-cu ilin 1 aprel tarixindən əlilliyə görə pensiya təyinatının elektron sistem vasitəsilə aparılmasına başlanılmışdır.

Pensiya təminatı sahəsində avtomatlaşdırmanın əhatə dairəsinin genişləndirilməsi məqsədilə hərbi qulluqçular və xüsusi rütbəli şəxslərin pensiya təminatları ilə bağlı elektron proqram təminatlarında istifadə olunan məlumatların müəyyənləşdirilməsi və təmin edilməsi üçün AR ƏƏSMN-in və aidiyyəti dövlət qurumlarının nümayəndələrindən ibarət İşçi Qrup yaradılmışdır. İşçi qrupun 21 avqust 2019-cu il tarixində ilk iclası keçirilmiş və məlumat mübadiləsi ilə bağlı bir sıra məsələlər üzrə dövlət qurumları arasında razılıq əldə edilmişdir.

Azərbaycan Respublikasında pensiya təminatı sisteminin dayanıqlılığının artırılması, eləcə də onun sosial sığorta prinsiplərinin gücləndirilməsi, habelə pensiyaların maliyyələşdirilməsi zamanı dövlət büdcəsindən ayırmaların azaldılması və s. ilə bağlı beynəlxalq təcrübəsinin öyrənilməsi məqsədilə Polşa, Türkiyə və Bolqarıstan dövlətlərinin pensiya təminatı sistemi öyrənilmişdir.

Məcburi dövlət sosial sığortası, sığortaolunanların fərdi uçotu və əmək pensiyaları sahəsindəki əsas göstəricilərin təhlil edilməsi və hesabatların hazırlanması məqsədilə Azərbaycan Respublikasında məcburi dövlət sosial sığortası, sığortaolunanların fərdi uçotu və əmək pensiyaları sahəsindəki əsas göstəricilər rüblük əsasda təhlil edilmiş, artım və azalma dinamikaları və səbəbləri müəyyən edilmiş, MEİS-in “Təhlil” altsisteminə göstəricilər arasındakı uyğunsuzluqların aradan qaldırılması üçün tədbirlər həyata keçirilmişdir. Pensiyaların minimum məbləğinin artırılması ilə yarana biləcək II və III dərəcə əlilliyi olan şəxslərin tələb olunan məbləğdə pensiya kapitalı olmaması səbəbindən əmək pensiyası hüququnun yaranmaması riskləri qiymətləndirilmişdir. Risklərin azaldılması məqsədilə ilk növbədə pensiya davamiyyət əmsalının hesablanmasında istifadə edilən 192 rəqəminin 200-ə yüksəldilməsi və II və III dərəcə əlilliyi olan şəxslər üzrə tələb olunan pensiya kapitalının müvafiq olaraq 40 və 20% azaldılması barədə təklif hazırlanmışdır. Bununla bağlı, “Əmək pensiyaları haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa dəyişikliklər edilməsi barədə hazırlanmış təklif baxılmaq üçün Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə təqdim olunmuşdur.

Hesabat dövründə pensiyaya çıxmış və işləməkdə davam edən şəxs vəfat etdikdə, onun pensiyaya çıxdığı tarixdən sonra işləyərək topladığı kapitalın ailə başçısını itirməyə görə əmək pensiyası təyin edilərkən nəzərə alınması, elmi dərəcəyə və qulluq stajına görə əmək pensiyasının sığorta hissəsinə əlavə almaq hüququ olan pensiyaçıların pensiya hüququnun bu ödənişlərlə bağlı tam formada təmin edilməsi, Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankında dövlət qulluğunda çalışmış şəxslərin dövlət qulluqçularına bərabər tutulması ilə bağlı müddəa qanunvericilikdən çıxarıldıqdan sonra pensiyalarının indeksləşdirilməsi, güzəştli şərtlərlə yaşa görə əmək pensiyası hüququ olan şəxslərin

əmək pensiyasının sığorta və yığım hissələrinin hesablanmasında nəzərə alınan pensiya ödənişi müddəti aylarının sayının dəqiqləşdirilməsi, qulluq stajına görə əmək pensiyasına əlavələri almaq hüququ olan ailə üzvlərinə ödənilən əlavələrin müəyyən edilməsində vahid yanaşmanın tətbiq edilməsi ilə əlaqədar təkliflər hazırlanmışdır ki, bu təkliflər ilə əlaqədar hazırlanmış layihələr müzakirə və aidiyyəti dövlət orqanları ilə razılaşdırılma mərhələsindədir.

Dayanıqlı və Operativ Sosial Təminat Agentliyi (DOST)

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2018-ci il 9 avqust tarixli 229 nömrəli və 2018-ci il 10 dekabr tarixli 387 nömrəli fərmanları ilə AR ƏƏSMN-in tabeliyində Dayanıqlı və Operativ Sosial Təminat Agentliyi (DOST Agentliyi) və yerlərdə əhaliyə sosial müdafiə və təminat sahəsində xidmətləri təqdim edəcək DOST mərkəzləri yaradılmışdır. DOST Agentliyinin əsas fəaliyyət istiqamətləri DOST mərkəzlərini idarə etmək, onların fəaliyyətinə nəzarəti və fəaliyyətinin qiymətləndirilməsini həyata keçirmək, DOST mərkəzlərində xidmətlərin “bir pəncərə”, operativlik, vətəndaş məmnunluğu, şəffaflıq, nəzakətlik, məsuliyyət və rahatlıq prinsipləri əsasında həyata keçirilməsi üçün tədbirlər görmək, DOST mərkəzlərinin inkişafını, həmin mərkəzlərdə göstərilən xidmətlərin keyfiyyətinin yüksəldilməsini, onların elektron qaydada həyata keçirilməsini və təkmilləşdirilməsini, habelə innovasiyaların tətbiqini təmin etmək, övladlığagötürmə sahəsində müəyyən edilən vəzifələrin icrasını təmin etmək, müvafiq sahədə fəaliyyətin təkmilləşdirilməsi və şəffaflığın artırılması məqsədilə tədbirlər görməkdən ibarətdir.

2019-2025-ci illərdə Bakı şəhərində və regionlarda 30-dan çox DOST mərkəzinin yaradılması nəzərdə tutulmuşdur. 2019-cu ilin 9 may tarixində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin və birinci xanım Mehriban Əliyevanın iştirakı ilə Bakı şəhərinin Yasamal rayonunda Agentliyin və “A” kateqoriyalı ilk DOST mərkəzinin inzibati binasının və 24 dekabr tarixində isə ölkə Prezidentinin iştirakı ilə Bakı şəhərinin Xəzər rayonunda “B” kateqoriyalı 2 saylı Bakı DOST Mərkəzinin inzibati binasının açılış mərasimi olmuşdur. “Dayanıqlı və Operativ Sosial Təminat Agentliyinin fəaliyyətinin təmin edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2018-ci il 10 dekabr tarixli 387 nömrəli Fərmanı ilə Agentliyin Nizamnaməsi, strukturu, DOST mərkəzlərində göstərilən xidmətlərin siyahısı və göstərilmə qaydaları, Nazirlər Kabinetinin müvafiq qərarı ilə isə “DOST Mərkəzlərinin Nümunəvi Nizamnaməsi” təsdiq edilmişdir.

Nizamnaməsinə uyğun olaraq DOST-un tabeliyindəki DOST mərkəzlərinin idarə edilməsi, fəaliyyətinə nəzarət və qiymətləndirmənin həyata keçirilməsi, eləcə də məşğulluq, əmək, sosial müdafiə və təminat sahələrində, habelə AR ƏƏSMN-in fəaliyyət istiqamətlərinə uyğun olaraq siyahıda müəyyən edilən xidmətlərin DOST mərkəzlərində göstərilməsinin təşkili ilə bağlı fəaliyyət göstərən publik hüquqi şəxsdir. AR ƏƏSMN-in Kollegiyasının müvafiq qərarı ilə “DOST mərkəzlərində göstərilən xidmətlərin AR ƏƏSMN-in aidiyyəti qurumları ilə əlaqəli şəkildə həyata keçirilməsinə dair inzibati rəqlament” təsdiq edilmişdir.

2020-ci ildə Bakı şəhərində daha 4 və 2020-2021-ci illərdə regionlarda 8 DOST mərkəzinin açılması nəzərdə tutulmuşdur ki, bununla da DOST mərkəzləri ilə əhatə olunan əhalinin sayı 3,793 min nəfər təşkil edəcəkdir. Ümumilikdə 2019-2025-ci illərdə respublikanın 31 rayonu üzrə DOST mərkəzlərinin açılması nəzərdə tutulmuşdur. Hazırda DOST mərkəzlərində 132 növ xidmətin göstərilməsi təmin edilir.

Hesabat dövründə “A” kateqoriyasına aid edilən Bakı şəhərinin Səbail (01.01.2019-cu il tarixinə əhali sayı 101,8 min nəfər) və Yasamal (01.01.2019-cu il tarixinə əhali sayı 247,6 min nəfər) rayonları üzrə xidməti əhatə edən 1 saylı Bakı DOST Mərkəzində orta hesabla gündəlik 360 nəfər olmaqla ümumi 63 minə yaxın şəxsə müvafiq xidmətlərin göstərilməsi təmin edilmişdir.

Müraciətlərin 48 991-i (77,8%) sosial müdafiə, 7652-si (12,2%) məşğulluq, 3129-u (5%) əlillik, 249-u (0,4%) əmək münasibətləri və 2927-i (4,6%) ƏƏSMN-in müxtəlif fəaliyyət istiqamətlərinə dair arayışların verilməsi üzrə digər istiqamətlər üzrə göstərilən xidmətlər təşkil etmişdir. Müraciətlərin 67,73%-i yerində tam cavablandırılmış, 27,06%-i aidiyyəti üzrə ƏƏSMN-in qurumlarına karguzarlığa təyinat və icra üçün yönəldilmiş, 5,21% müraciətlərə isə müxtəlif səbəblərdən imtina verilmişdir. Agentlik və mərkəzlərin funksional fəaliyyəti ilə bağlı bir sıra beynəlxalq təşkilatların və layihələrin əlaqələndiriciləri ilə danışıqlar aparılmış, görüşlər keçirilmiş və fəaliyyət istiqamətləri üzrə layihələrin hazırlanması işlərinə başlanılmışdır. DOST mərkəzləri tərəfindən göstərilən xidmətlərin pasportlaşdırılması həyata keçirilmişdir ki, ümumilikdə 8 istiqamət üzrə 115 xidmət üzrə pasport hazırlanmışdır. Bununla yanaşı Avropanın aparıcı ölkələrinin modelinə uyğun olaraq, vətəndaşlara hüquqlarının izahını, qanunların daha əlçatan olmasını təmin etmək məqsədilə istiqamətlərə uyğun göstərilən xidmətlər üzrə 36 məlumat kitabçası hazırlanmışdır.

DOST mərkəzlərində müraciət edənlər arasında aparılmış sorğunun nəticələrinə əsasən vətəndaşların məmnunluq səviyyəsi 95,2 % təşkil etmişdir.

DOST mərkəzlərinin konsepsiyasına uyğun olaraq mərkəzlərdə könüllü olaraq çalışmaq istəyən vətəndaşlar üçün imkanlar yaradılmış, bu məqsədlə gənclər üçün "Gənc DOST", ahıl şəxslər üçün "Gümüşü DOST" və "Virtual DOST" proqramları istifadəyə verilmişdir. Bu proqrama 6 ay ərzində 6909 nəfər könüllü müraciət etmiş, onlardan 250 nəfəri DOST mərkəzlərində işlə təmin olunmuşlar.

Hesabat dövrü ərzində Çağrı Mərkəzi 142-yə 247025 zəng daxil olmuşdur. Zənglərin 82,0%-i operatorlar tərəfindən cavablandırılmışdır. Daxil olan zənglərin 97,01%-i sorğu, 2,8%-i şikayət, 0,1%-i təklif və təşəkkür məzmunlu olmuşdur. Vətəndaşların Çağrı Mərkəzi 142-dən məmnunluq səviyyəsi 88,6% təşkil etmişdir.

"Övladlığagötürmə sahəsində idarəetmənin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı tədbirlər haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2018-ci il 10 dekabr tarixli 393 nömrəli Fərmanına müvafiq olaraq övladlığagötürmə sahəsində dövlət siyasətinə uyğun olaraq fəaliyyətin həyata keçirilməsi (rəy, razılıq verilməsi, hüquqi yardım göstərən akkredite edilmiş orqanın müəyyənləşdirilməsi, övladlığagötürmənin ləğvinin tələb edilməsi, övladlığa götürülmüş uşaqların həyat şəraiti ilə bağlı nəzarət tədbirlərinin həyata keçirilməsi və s.) 1 noyabr 2019-cu il tarixindən DOST-a həvalə olunmuşdur. Övladlığagötürmə ilə bağlı 30.12.2019-cu il tarixinədək cəmi 200 müraciət edilmiş, onlardan 198 nəfər 1 sayılı Bakı DOST Mərkəzi üzrə müraciətlərdən 151-i (76%) bilavasitə mərkəzə yaxınlaşaraq, 47-i (24%) Çağrı Mərkəzi 142-yə edilmişdir. Eyni zamanda, 170 (86%) müraciət Azərbaycan Respublikasının vətəndaşları, 28 (14%) müraciət isə əcnəbilər və vətəndaşlığı olmayan şəxslər tərəfindən edilmişdir. 2 sayılı Bakı DOST Mərkəzinə 2 (2%) müraciət olunub və onlar ümumilikdə Azərbaycan Respublikasının vətəndaşlarıdır.

Övladlığagötürmə sahəsində 1796 valideyn himayəsindən məhrum olmuş uşaqlarla bağlı 21 müəssisədən məlumat toplanmış və uçotu aparılmışdır. Uçota alınmış 1783 uşaqdan 1621-i (91%-i) 18 yaşı tamam olmayan uşaq və 162-i (9%-i) isə 18 yaşı tamam olmuş şəxslərdir.

Bakı şəhərində ilk DOST mərkəzlərinin açılması ilə bağlı mərkəzlərin yüksək ixtisaslı mütəxəssislərlə komplektləşdirilməsi məqsədi ilə müsahibələr, daha sonra isə 110 nəfərlə test təlimləri keçirilmişdir. Yerli bölmələrinin psixoloji test təlimlərində iştirak etmiş 23 nəfər əməkdaşı yeni açılmış DOST Mərkəzlərində müvafiq vəzifələrə təyin edilmişlər.

DOST (Dayanıqlı və Operativ Sosial Təminat) Agentliyi və DOST mərkəzlərində könüllülük fəaliyyətinin təşkili məqsədilə AR ƏƏSMN və Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyi arasında əməkdaşlığa dair 2018-ci il 28 avqust tarixində imzalanmış Memorandum əsasında ASAN Könüllülük Məktəbinin "Master 2" proqramı çərçivəsində DOST Agentliyində təcrübə keçmək üçün müsahibə elan edilmişdir. Müsahibədə iştirak etmək

üçün müraciət etmiş 135 nəfərdən 42 namizəd müsahibəyə cəlb edilmişdir. Şəxsi keyfiyyətləri və müxtəlif sahələr üzrə bilik və bacarıqları qiymətləndirilərək 21 namizəd seçilərək təcrübə keçmək üçün DOST Agentliyinə yönəldilmişdir.

DOST Mərkəzlərinin fəaliyyətində könüllülərin aktiv iştirakını təmin etmək məqsədi ilə tələbələr üçün könüllülük proqramı üçün qeydiyyat və təbliğat işləri təşkil edilmişdir. Qeydiyyat üçün 110 nəfər müraciət etmiş, onlardan 47 nəfəri seçilərək könüllülük proqramına cəlb olunmuşdur.

Haqqı ödənilən ictimai işlərin sistemli və şəffaf formada təşkili məqsədilə AR ƏƏSMN-in tabeliyində DOST Agentliyinin nəzdində “DOST İş Mərkəzi” MMC yaradılmışdır. Mərkəz hesabat ilin əvvəlindən 47168 vətəndaş ilə əmək müqaviləsi bağlayaraq onları respublika ərazisində haqqı ödənilən ictimai işlərə cəlb etmişdir ki, ilin sonuna ictimai işçilərlə bağlanmış 37360 əmək müqaviləsi qüvvədədir.

“DOST İş Mərkəzi” MMC-nin 2019-cu il ərzində fəaliyyəti üçün dövlət büdcəsindən 111,1 mln. manat məbləğdə vəsait ayrılmışdır ki, bu vəsaitə 12,1 mln. manat qənaət olunmuşdur.

Rayon İcra Hakimiyyəti, İcraçı qurum və “DOST İş Mərkəzi” MMC arasında bağlanmış “İşçi qüvvəsinin təmin edilməsinə dair” üçtərəfli Sazişə əsasən ictimai işlərin yerinə yetirilməsi zamanı əmək qanunvericiliyinə, Sazişdən irəli gələn tələblərə riayət olunması və əmək şəraitinin təmin edilməsi məqsədilə respublikanın 46 rayonu üzrə mövcud iş yerlərində monitoring keçirilmişdir.

Şəffaflığın təmin edilməsi məqsədilə “DOST İş Mərkəzi” MMC tərəfindən əmək müqaviləsi bağlanılaraq ictimai işlərə cəlb edilən işçilərin əmək müqavilələri AR ƏƏSMN-in “Əmək müqaviləsi bildirişləri” altsistemində qeydiyyata alınır və bu işçilərin siyahısı mütəmadi yenilənərək Nazirliyin internet saytında yerləşdirilir.